Verbatim records

XIII Riigikogu, VI Istungjärk, Täiskogu korraline istung

Thursday, 12.10.2017, 10:00

Edited

10:00 Istungi rakendamine
1. 10:04 Olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Ida-Virumaa tulevikuperspektiivid" arutelu

10:00 Istungi rakendamine

10:00 Esimees Eiki Nestor
Austatud Riigikogu, tere ja jõudu! Alustame VI istungjärgu 4. töönädala neljapäevast istungit. Kas on soovi anda üle eelnõusid või arupärimisi? On. Eerik-Niiles Kross, palun!

10:00 Eerik-Niiles Kross
Hea Riigikogu esimees! Head kolleegid! Eile õhtul oli ETV-s väga meeleolukas saade "Suud puhtaks", kus ka mina sain kaasa lüüa. See oli intellektuaalselt huvitav, aga muidugi kõige koloriitsemalt esines seal Mihhail Korb Keskerakonnast, kes muu hulgas avaldas arvamust, et Krimmi referendum oli okei. Kuivõrd seda seisukohta väljendas Keskerakonna peasekretär ja ka varasemal ajal on mitmed Keskerakonna poliitikud arvanud, et Krimmi referendum oli okei või legitiimne, siis tekitab meile üsna tõsist muret, kuidas selle seisukohaga siis Euroopa Liidu eesistuja peaministriparteis täpselt lood on. Mitmel Reformierakonna liikmel on sellega seoses peaministrile mõned küsimused. Esiteks, kas Keskerakonna seisukoht Krimmi referendumi kohta on jätkuvalt vastuolus Eesti, Euroopa Liidu ja ÜRO kõige kõrgematel tasanditel kinnitatud seisukohaga, et Krimmi referendum oli ebaseaduslik ja rahvusvahelise õiguse rikkumine? Teiseks, kas peaminister tunnustab Krimmi referendumi tulemusi? Kolmandaks, kas ja millal kavatseb Keskerakond oma seisukoha Krimmi referendumi kohta harmoneerida Eesti ja Euroopa Liidu seisukohaga või, vastupidi, kavatseb Eesti selles küsimuses Euroopa Liidu eesistujana algatada Euroopa Liidu poliitika muutmise? Aitäh!

10:02 Esimees Eiki Nestor
Jürgen Ligi, palun!

10:02 Jürgen Ligi
Austatud esimees! Austatud Riigikogu! Annan riigieelarve kontrolli erikomisjoni nimel menetlusse kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse muutmise seaduse eelnõu. Selles eelnõus nähakse ette audiitorkontrolli tõhustamist omavalitsustes, mis vahepeal jäi seadusmuudatuste tõttu lõdvemaks, ilma et see oleks olnud seadusandja tahe. Me arvame, et ka omavalitsustes peaks kehtima avaliku huvi üksuse aruande kehtestatud vorm, mis on põhjalikum, kui praegu lubatud. Aitäh!

10:03 Esimees Eiki Nestor
Rohkem soove ei ole. Olen vastu võtnud ühe eelnõu ja ühe arupärimise. Me tegutseme nendega edasi kodu- ja töökorra seaduse alusel.
Kohaloleku kontroll, palun!
Kohaloleku kontroll
Täiskogul on kohal 74 Riigikogu liiget.

1. 10:04 Olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Ida-Virumaa tulevikuperspektiivid" arutelu

10:04 Esimees Eiki Nestor

Alustame tööd tänase päevakorra punktidega. Esimene on olulise tähtsusega riikliku ... Ah teated! Vabandust, ma olin tähelepanematu! Nimelt on üks teade. Täna pärast täiskogu istungi lõppu toimub siin istungisaalis Eesti-Egiptuse parlamendirühma koosolek. Kokkukutsuja on Oudekki Loone. Ja nüüd võime ... Arto Aas, palun!

10:05 Arto Aas

Aitäh, hea spiiker! Kuna te üritate täna taas maha vaikida ühe meie kolleegi sünnipäeva, nimelt Anne Sullingu sünnipäeva, siis ma tahaksin teada, milline on ikkagi juhatuse poliitika Riigikogu liikmete õnnitlemisel.

10:05 Esimees Eiki Nestor

Anne Sulling, palju õnne sünnipäevaks! (Aplaus.) Ja nüüd, lõpuks ometi alustame tööd tänase päevakorra punktidega. Oluliselt tähtsa riikliku küsimuse "Ida-Virumaa tulevikuperspektiivid" arutelu. Nüüd selle menetlusest. Selle päevakorrapunkti algataja on teinud ettepaneku, et menetleme seda nii, et kõigepealt on ettevõtja, AS-i Kunda Trans nõukogu esimehe ja AS-i Lajos nõukogu esimehe Lembit Kaljuvee ettekanne, mis kestab kuni 20 minutit, küsimused ja vastused kestavad kuni 30 minutit. Seejärel on riigihalduse ministri Jaak Aabi ettekanne, mis kestab kuni 20 minutit, küsimused ja vastused kestavad kuni 30 minutit. Seejärel on Keskerakonna fraktsiooni liikme Mihhail Stalnuhhini ettekanne, mis kestab kuni 20 minutit, küsimused ja vastused kestavad kuni 30 minutit. Riigikogu liige võib esitada ettekandjatele kokku kuni kaks küsimust. Pärast ettekandeid ja küsimustele vastamist avatakse läbirääkimised. Nii nagu ikka sellistel läbirääkimistel, on soov, et kõigepealt võtaksid sõna fraktsioonide esindajad. Alustame. Kutsun ettekandeks Riigikogu kõnepulti ettevõtja, AS-i Kunda Trans nõukogu esimehe ja AS-i Lajos nõukogu esimehe, meie endise kolleegi Lembit Kaljuvee. Palun!

10:07 Ettevõtja Lembit Kaljuvee

Austatud esimees! Head kolleegid! Päris kodune ja mõnus tunne on siin teie ees täna seista ja rääkida. Kui Kersti Sarapuu täpselt kaks nädalat tagasi mulle helistas ja küsis, kas ma tuleksin täna siia teie ette rääkima, siis veel enne, kui ta lõpetas, jõudsin ma juba vastata, et jaa, ma tulen. Kersti jäi pikaks ajaks vait ja mõtles. Ta oli ju olnud valmis selleks, et ta peab hakkama mind ära rääkima, et sa pead tulema ja tule ikka. Mulle endale oli ka üllatuseks, kuidas ma nii ruttu vastasin, sest mind on viimasel ajal päris tihti kutsutud sinna-tänna rääkima, aga siis ma olen võtnud mõtlemisaega. Kui ma olin telefoni ära pannud, siis ma hakkasin mõtlema, tõesti, et kuidas ma ikka nii kohe vastasin. Siis ma sain aru, et mul on sees see tahe teiega just Ida-Virumaa teemadel rääkida, rääkida teile oma mõtetest ja kogemustest. Need mõtted ja kogemused, mis mul on, teevad vahel mulle haiget ja vahel ma mõtlen nendest asjadest ühte, teist või kolmandat pidi. Miks ma tahan just teie ees rääkida? Sellepärast, et ma usun teisse, head Riigikogu liikmed, ma usun, et te suudate siin õigeid otsuseid teha. Millised teie otsused peaksid olema, seda te teate ise. Siin ei anta ju küsimustele vastuseid, vaid siin antakse ette suunad. Mina usun, et teie suudate oma otsustega anda Ida-Virumaale just tema arenguks õige suuna. Just selle õige suuna, et rakenduks see potentsiaal, millest on räägitud siin saalis ja millest on väga palju räägitud mitmetel arengukonverentsidel ning mis on pandud kirja igasugustesse arengukavadesse, mis käsitlevad siis kas kogu regiooni või mingisuguseid sektoreid, nt põlevkivisektorit jne. On tehtud väga palju pabereid ja uuringuid. Ma ei ütleks, nagu need uuringud oleksid halvad või väga sisutud. Aga nendes uuringutes on olnud alati puudu üks väga tähtis osa. Ma ei ütle, nagu see oleks kõige tähtsam osa, aga see on väga tähtis osa –raha. Nendele programmidele pole raha taha pandud. See on üks asi.
Miks ma veel tahtsin teiega nendel teemadel rääkida? Minul oli õnnelik lapsepõlv Kohtla-Järvel. Minu kodu oli Järve mõisa ja Kohtla-Järve linna vahel. See maja oli tollal 250 aastat vana, nüüd teda kahjuks enam ei ole. See oli minu vanavanaisa talu ja me elasime seal. Minu õnneliku lapsepõlve kooliaastad algasid Kohtla-Järve 4. keskkoolis. Ma olin klassis ainus, kes ei olnud oktoobrilaps ega pioneer. Ma tahtsin olla oktoobrilaps ja pioneer, aga isa ei lubanud. Isa ütles lihtsalt nii, et tema ei astu parteisse ja tema lapsed ei hakka oktoobrilapseks ega pioneeriks. Ta oli haritud mees, ta oli lõpetanud gümnaasiumi Jõhvis, oli õppinud metsandust Tartus ning ehitust Tallinnas ja Moskvas. Ta juhtis 40 aasta jooksul peainsenerina nelja suurt ehitusorganisatsiooni Kohtla-Järve rajoonis. Ta oli ka sõjas, käis

Kuramaal ära. Aga tal olid sellised põhimõtted. Kui ta 12 aastat tagasi lahkus, siis enne seda ta ütles mulle, et sa pead meie isade maa eest võitlema. Praegu ei käi meie käsi kõige paremini, meie maa on küll vaba, aga me ei oska selle piirkonnaga õigesti käituda, me ei suuda seda potentsiaali, mis sellel piirkonnal on, meie rahva ja kogu Eesti rahva jaoks ära kasutada.
Kui me vaatame, mida me oleme nende 25 aasta jooksul Ida-Virumaal koos teiega ja kogu Eesti rahvaga selle piirkonna jaoks teha püüdnud ja ära teha suutnud, siis me peaksime vaatama kolme tähtsat komponenti. Alles paar-kolm nädalat tagasi räägiti Narva arengukonverentsil, et kõige tähtsam potentsiaal, mis seal on, on rahvas, need 150 000 inimest, kes seal elavad. See on kõige tähtsam. Väga tähtis on, et need on tehniliselt väga haritud, targad inimesed. Seal pole ainult kümneid ja kümneid nõukogudeaegseid doktoreid, seal on ka praegusel ajal doktorikraadi saanud inimesi, seal on teaduste kandidaate, seal on inimesi, kes on lõpetanud väga head koolid kas Leningradis või Moskvas, neil on tohutult tarkust ja nad on tegelikult meile kõigile ja iseendile tõestanud oma lojaalsust meie riigile ja maale. Ma mäletan väga hästi 30 aasta taguseid aegu, ma mäletan, mis juttu räägiti nende kolme linna volikogudes ja mis juttu räägiti tänaval. See rahvas on meile lojaalne olnud, aga meie pole alati nendega käitunud nii, nagu oma rahvaga käituma peab. Ma võin tuua ühe näite. Siinsamas puldis tahtis Stalnuhhin kunagi, et need inimesed saaksid oma aiamaa erastada. Neile ei antud seda võimalust. Selline pisike nüanss, aga minu arvates on see paljutähenduslik ja nende arvates veel eriti.
Inimeste potentsiaalist rääkides ei pea ma silmas üksi tehnilise haridusega inimesi, vaid ka õpetajaid. Kui palju seal oli Moskva ja Leningradi ülikoolides õppinud õpetajaid! Vaatame, milliste tulemustega lõpetati Sillamäe kooli. Ühel aastal said 20 selle keskkooli lõpetanut kuldmedali. Me peaksime selle peale mõtlema, kuidas me oleme nende inimestega käitunud, millise suuna me peaksime valima, millise keskkonna me oleme 20 aasta jooksul neile ehitanud või aidanud neil iseenda jaoks ehitada. Võib muidugi öelda, et võib-olla neile meeldibki sellises keskkonnas elada. Näiteks, Kohtla-Järvel on võib-olla kümme remonditud fassaadiga maja, kusjuures ma pakun praegu võib-olla üle. Või vaadake, millised on nende majade trepikojad. Kas see on üksi nende inimeste süü? Selliseid näiteid võiks tuua tohutu palju. Me peame aru saama, et 26 aastat tagasi olid nende inimeste käes elektrijaamade rubilnikud, kaevanduste veepumpade lülitid ja keemiatehaste pumpade kraanid. See rahvas oli meile lojaalne. Miks need inimesed olid lojaalsed? Sellepärast, et nad elasid siin, aga ka sellepärast, et nad uskusid ka meisse, ülejäänud rahvasse, Riigikogusse, nad uskusid, et me saame koos ilusasti edasi minna. Siin me oleme vigu teinud. Ma ei ütle, et vigadest saab alati hoiduda, aga me peaksime seda püüdma. Inimestest võiks lõputult rääkida, ma võib-olla tulen selle teema juurde veel tagasi.
Teine vaal, mille alusel me sellele potentsiaalile hinnangu anname, on maavarad. Kogu põlevkivitehnoloogia, on see siis seotud keemiatööstuse või energeetikaga, on ju potentsiaal. Näiteks, kümne aasta jooksul oleme meie ja olete teie jaganud ära ainuüksi Eesti Energia dividende 650 miljoni eest. Eri aastatel on võetud sealt 50–90 miljonit eurot dividende. Jürgen Ligi teab seda väga hästi. See on üldse Eesti riigile kõige suuremate dividendide maksja. Muidugi, sa tead kõike. Juba ainuüksi makse nende dividendide pealt on riigieelarvesse makstud 130 miljonit. Riigieelarvesse on makstud saastetasu, veekasutuse tasu ja ressursitasu peaaegu 600 miljonit, sellest pool on tulnud otse riigieelarvesse, kõige väiksem osa on läinud omavalitsustele, mille abil on siis Mäetaguse mõis korda tehtud, Aaviksoo karu ära ostetud ja niisuguseid väiksemaid asju tehtud. See on pisikene raha, aga see on väga suur ressurss. Eesti maavarad asuvad Põhja-Eestis Virumaal. Maavaradega on selline lugu nagu kõikide potentsiaalsete väärtustega: neid võib kasutada oma maa ja rahva kasuks, aga ka oma maa ja rahva kahjuks. Maa ja rahva kahjuks ei suunata seda potentsiaali mitte tahtlikult, vaid enamjagu rumalusest. Inimesed tahavad ikka head teha ja Riigikogu liikmed, ma usun, tahavad eriti, et meie rahvas elaks hästi ja meie maal läheks hästi. Siin on nagu esimene ja teine sammas omavahel seotud. Vaatame arve. Põhjamaades, kusjuures ma ei räägi Norrast, tuleb n-ö maa seest üle 20% rahvatulust või, õigemini, eelarvetulust. Üle 20% sellest tuleb Põhjamaades Soomes ja Rootsis maa seest. Kuigi meie oleme maavarade poolest rikkamad, saame meie nende abil 10% tulust. Mitte tahtmises ei ole küsimus, vaid rumaluses, kui me ei võta neid kasutusele ega taha neid isegi uurida. Eestis ei olnud 20 aastat riiklikku geoloogiateenistust, riik ei tegelnud sellega. Geoloogiaga tegeldi kaootiliselt, andmebaas hakkas juba laiali valguma, aga nüüd on asi õiges suunas käima pandud.
Kolmas potentsiaal on asukoht. Sellestsamast puldist on ju nii palju räägitud sellest, et me võiksime olla Euroopa Liidu värav Euraasiasse. Kas me oleme seda? Viimasel Narva arengukonverentsil ütles Tiit Vähi, et me oleme ehitanud Narva jõele Berliini müüri. Me võime muidugi rääkida, mida teeb teine pool. Mina arvan, et ükskõik milline on teine pool, ükskõik, milline on su naaber, aga kui omavahel kõige paremini

läbi ei saada, siis ei ole see mitte üksi teise poole süü, vaid vähemalt niisama palju on see meie probleem ja meie küsimus. Praegu ei ole Venemaal meid vaja, tal ei ole meie jaoks aega, me oleme niisugune pisike maa, peaaegu olematu. Meil ei ole mõtet tema kallal nokkida, katsume parem temaga sõbralikult läbi saada! Mul on ka Rakvere lähedal majas kolm naabrit, üks mulle kõige paremini ei meeldi, aga kui me kohtume, siis me alati naeratame ja teretame. See selleks.
Need on need kolm vaala, millele me peame keskenduma ja millest aru saama. Ma olen kaasa löönud selle programmi koostamises, mida hakkab järgmisena ette kandma Jaak Aab. Ma ei ole seda veel tervikuna näinud, aga ma ütleksin, et see on jah niisugune tore, vahva ja väga õige asi, mis räägib sellest, mida tuleks teha ja mida oleks pidanud ammu tegema. Ma arvan, et see on õige asi, aga see on pisike ja veel kuidagi kitsas. Võiks öelda, et ta on lapsekingades. Tegelikult ei ole tal isegi veel kingi jalas, ta on nagu siputuspükstes. Aga ma tahan uskuda, et see programm läheb käima. Kui vaadata neid arve ja seda, kuidas seda programmi on püütud teha, siis tuleb öelda, et oleks nagu väikselt peale mindud. Aga see peab olema suur programm nii arvude poolest kui ka sisult ja hingelt, selleks et ta käima läheks ja temast asja saaks. Temast peab asja saama. Me peame siin kõik aru saama, et see, kuidas me Ida-Virumaal ennast koos idavirumaalastega üleval peame, on Eesti eksisteerimise küsimus. Iseseisva Eesti eksisteerimise küsimus on see kindlasti. Mina tunnetan seda. Ma olen seal elanud terve oma elu, oma mõtetes olen ma seal elanud aga 1720. aastast.

10:28 Esimees Eiki Nestor
Aitäh, Lembit Kaljuvee! Kuna ma olen aru saanud, et täna mõõdetakse stopperiga aega, siis ma pean sulle ütlema, et su ettekande aeg sai läbi ja nüüd pead sa hakkama küsimustele vastama. Deniss Boroditš, palun!

10:28 Deniss Boroditš
Aitäh, hea sõber Lembit, selle toreda ettekande eest! Paraku tekkis mul tänase arutelu pealkirja kuuldes alguses niisugune *déjà-vu*, sest ma olen seda varem korduvalt kuulnud. Paarkümmend aastat on juba räägitud, et Ida-Virumaal on tohutu potentsiaal ning üleüldse on Ida-Viru meie lihvimata teemant. Reaalsus on aga veidi teine: ühed kõige madalamad sissetulekud Eestis, vaesus, tööjõupuudus jne. Ise ma arvan, et võtmesõna on piirkonna majanduse areng. Kui on hea sissetulek, siis langevad ka paljud probleemid ära. Hea Lembit, mis on siis valesti? Riik nagu teeks ühelt poolt panuseid, ta soodustab tööstust, rajab tööstusparke. Anna meile soovitus, millele meie, seadusandjad, peaksime keskenduma, et me ei räägiks lõpmatuseni võimalustest ja perspektiivist, vaid analüüsiks saavutusi.

10:29 Ettevõtja Lembit Kaljuvee
See on suur ja lai küsimus. Osaliselt püüdsin ma juba oma põhiettekandes vastuseid anda. Juurde võib öelda seda, et potentsiaali saab kasutada ja see säilib siis, kui ka kõrvalt aidatakse seda hoida. Näiteks toon keskkonnatasud. Me oleme viimase kümne aasta jooksul saanud keskkonnatasusid 600 miljoni euro ringis, aga mis me sinna piirkonda tagasi oleme andnud? Me ei ole seda teemanti eriti lihvinud. Kuigi võib öelda – alati tahaks ju öelda, et te pole ise midagi teinud ja mis te siis siin räägite –, et riik on aidanud ja on tehtud ka tõsiseid asju. Kõige tõsisem asi, mis on seda potentsiaali lihvinud ja kust kohast seda potentsiaali on lihvitud, on see, et me oleme ehitanud uued Petroteri tehased. See VKG värk on läinud maksma 500 miljonit. Eesti Energia on sinna kümne aasta jooksul miljardi ringis vahendeid investeerinud, Silmet on 500 miljonit investeerinud. Aga kuhu need vahendid on pandud? See osa on nagu lihvitud, eks ole, materiaalne pool on tehtud. Aga see hingeline pool … Äri on tegelikult inimene. Ega siis tehnika ega maavara pole äri. Kui seal inimest taga ei ole, siis seda äri ei tule. Aga inimesed on sealt ära voolanud, sealt on peaaegu 50 000 inimest ära läinud selle kümne aasta jooksul. Seal me oleme potentsiaalis kaotanud.
Miks me oleme kaotanud? Me ei ole seal suutnud koos nende inimestega luua sellist keskkonda, et nad seal tahaksid elada ja neid tehaseid kasutataks. Kes selle lihvimise teinud on? VKG õlitehased ei ole Rohumaa ega Piilmanni ega Laose ehitatud. Petrovitš oli see, kes seal koos jüngritega need tehased valmis ehitas. Need inimesed tegid selle, teised andsid suuna või, ütleme, korraldasid seda asja, tegijad olid ju kohapealsed inimesed, mitte üksi VKG-s, vaid ka Silmetis. Võtame Eesti Energia. Jah, seal oli olemas ka sakslaste osa. Aga põhimõtteliselt on need inimesed selle kõik ehitanud. Selles mõttes, ma ütlen, see teemant on lihvitud.
Aga kust on see teemant lihvimata? Me oleme nendest kolmest sambast või vaalast ühe peaaegu täitsa

ära hävitanud, ma mõtlen seda värava või müüri värki. Aga kui esimesest sambast rääkida, siis ega inimesed ei taha elada sellises linnas, kus tänavad on parandamata. Ma mõtlen näiteks Narva kõrvaltänavaid. Ma rääkisin siin alles Kohtla-Järvest, kus ühtegi maja ei ole renoveeritud ja trepikoda nägi viimati värvi 30 aastat tagasi. See on sihukene asi, mis tegelikult ühe tahu ära võtab. Kui kolmest tahust on ainult üks lihvitud, siis see teemant ei sära.

10:34 Esimees Eiki Nestor
Kersti Sarapuu, palun!

10:34 Kersti Sarapuu
Aitäh, lugupeetud juhataja! Väga hea ettekandja! Meil on olnud suur au olla vähemalt 30 aastat sinu perekonnasõber. Meil on olnud väga hea maavanemate kokkutulekutel kokku saada. Alati toonitad sa endise maavanemana seda, millised võimalused on Ida-Virumaal, ja eriti oled sa tähtsustanud põlevkivisaadusi. Võib-olla annaksid ka Riigikogule ülevaate, mida kõike on võimalik põlevkivist toota.

10:34 Ettevõtja Lembit Kaljuvee
Ma kuidagi tunnen, et see tänane jutuajamine on läinud nagu sõbralikuks ja perekondlikuks, nihukeseks hingeliseks. Tehnikainimesena kuidagi tunnen, et läheb nagu laadaks. Aga tõesti, nostalgiat tuleb sisse. Koolis õppisin ma ühes klassis Väino Viilupi (paljud teda teavad) poegadega, kaksikutega, meie klassis õppis ka põlevkiviinstituudi direktori Richard Joonase poeg. Me käisime esimeses klassis põlevkivimuuseumis ekskursioonil. Kogu aeg tehti meile selgeks, et põlevkivist saab kõike teha. Kas me oleme selle rohkem kui 50 aasta jooksul seda tõestanud? Päris palju saab põlevkivist teha, raha saab teha ja raha eest saab kõike osta. Nii et lihtsalt tuleb osata teha, tuleb teha ausalt, korrektselt ja puhtalt. Muidugi, põlevkiviga saab ka rahvale kahju teha. Siitsamast puldist, ma mäletan, ütles kunagi Andrus Ansip, et põlevkivi kaevandamine toob Eesti riigile ja rahvale korvamatut kahju. Mina ei tea, milline see korvamatu kahju on, aga kui rumal inimene ei oska ega taha põlevkivi maa seest välja võtta või teeb seda oskamatult ja töötleb põlevkivi oskamatult, siis saab muidugi ka kahju teha ja me oleme seda kahjuks teinud. Aga me oleme väga palju põlevkivi pealt ka teeninud. Mida on põlevkivist tehtud? Näiteks, üks osa Nabi olümpiamedalist on võib-olla põlevkivist tehtud, sest Piilmann andis ju suure osa ettevalmistusrahast. Või sel ajal, kui meie neljapaat oli madalseisus, oli Laos põhisponsor. Aga see raha ei läinud sinna tagasi, eks ole. Vähi tegi ka Pühajärve keskuse korda n-ö maavarade raha eest. Ta ostis ka kuursaali Narva-Jõesuus, aga seda ta korda ei teinud. Ainus ettevõtja, kes on tõsiselt sotsiaalses sfääris piirkonna raha kasutanud, on Tõnis Kaasik, kes Saka mõisa korda tegi. Tamme Toomas ehitas spaahotelli Rakveresse, mitte kuhugi sinna ida poole. Ka mina ostsin oma Eesti Põlevkivi lõpparve eest pool maja Tallinnasse. Säästude eest tegin teise poole korda, mis oli juba enne naise oma. Ma ei näita näpuga teie peale. See on selline eluline suhtumine.

10:39 Esimees Eiki Nestor
Arto Aas, palun!

10:39 Arto Aas
Aitäh! Ka mul on sind siin väga hea meel näha, Lembit! Aga et see arutelu väga läägeks ei läheks, siis pean tõdema, et suure osaga sinu jutust ma nõus ei ole, eriti selle osaga, et riik oleks justkui jälle kõikides Ida-Virumaa probleemides süüdi. Selline mulje mulle jäi, paraku. Ma arvan, et riik ei ole kõikides hädades süüdi. Kui inimeste majad on remontimata, ei ole riik süüdi. Kui tänavad on puhastamata, ei ole riik süüdi. Kui võimule valitakse 20 aastat järjest samu parteisid, kes on juurteni korrumpeerunud, ei ole riik süüdi. Kui inimeste enda ettevõtlikkus on üliväike, ei ole riik süüdi. Väga paljud asjad sõltuvad ikkagi ka suhtumisest ja mentaliteedist. Minu arvates on Ida-Virumaa arengu võti väikeettevõtlus, see aitab vabaneda mingist riigi unelmast või suurettevõtete riskidest. Milline on sinu hinnangul inimeste ettevõtlikkuse areng ja just väikeettevõtluse areng Ida-Virumaal?

10:40 Ettevõtja Lembit Kaljuvee
Aitäh! Väikeettevõtted on Ida-Virumaal viimasel ajal päris ilusasti edenenud. Kui mina Eesti Põlevkivis töötasin, siis me andsime neile hoogu juurde, selles mõttes, et me hakkasime neilt teenuseid ostma.

See asi on seal käima läinud, kuigi nad ei paista nii välja.
Aga su jutu esimene pool oli see, kas riik on süüdi. Mina ei süüdista riiki. Ma ei ole prokurör, ma olen ettevõtja. Tõesti, ma ei süüdista. Vaat, see sinu küsimuse esimene pool oli täpselt samasugune, nagu mu naine kaks päeva tagasi ütles. Ma rääkisin, mida ma kavatsen siin rääkida, ja siis ta ütles, et kuule, võib-olla neile meeldibki selline asi, sest miks nad ei tee siis, eks ole, miks nad näiteks seda oma trepikoda ära ei värvi. Mis puutub puhtusesse, siis Peipsi äär on puhas, eks ole. Tegelikult on tänavad puhtad ja muru niidetud. Tänavad on parandamata. Trepikojad on ka puhtad, aga nad on värvimata. Miks nad seda ei tee? Vaata, 60 korteriga majas on 60% elanikest pensionärid, neil ei ole ka laste tuge, lapsed on ära läinud ja nad kas ei taha seda tuge laste käest vastu võtta või lastel pole võimalik seda anda. Pensionär praegu kortermaja remondi eest maksta ei jaksa. Inimesed saavad seal 300–400 eurot pensioni ja nad ei jaksa maksta. Mina ütlen, et riik koos omavalitsusega peab suutma seda teha ja sinna programmi on vaja kirjutada, et korterelamute remondi tegemisel tuleb minna inimestele appi. Tuleb reorganiseerida korterimajandust, see peab olema eraldi programmis sees. See rahvas, arvestades vanuselist koosseisu ja nende inimeste rahakotti, ei jaksa seda teha. Siin me peame appi minema. Vaat nõnda.
Tõesti, ma ei süüdista. Anna andeks, et see niimoodi välja tuli. Ma püüdsin oma nägemust esitada. Aga milles riik süüdi on? Süüdi on ta selles, et me ei ole suutnud oma suure naabriga suheldes seda akent tekitada. Selles me oleme riigina süüdi. Me võime rääkida sellest või teisest või kolmandast, aga kui me kellegagi läbi saa, siis oleme ka meie selles süüdi. Kui me oma süüd eitame või ei suuda seda leida, siis ei suuda me ka olukorda parandada.

10:44 Esimees Eiki Nestor
Marika Tuus-Laul, palun!

10:44 Marika Tuus-Laul
Aitäh! Hea endine kolleeg Lembit! Me oleme justkui pisut hingesugulased, sest ka mina ei ole olnud oktoobrilaps, pioneer, komnoor ega ka kompartei liige. Kui ma isegi lapsena võib-olla mõtlesin pioneeriks hakata – no igasugused ahvatlused olid –, siis ema ütles, et jah, mine, aga siis ei ole sinu isa enam su pärisisa, vaid sinu isa on siis onu Lenin. Nii oli tol korral. Aga ka mina olen pannud tähele, et nende aastate jooksul on parempoolsed valitsused Ida-Virumaad justkui taga kiusanud, on pidurdatud tema arengut ja pole investeeringuid antud. Vähemalt on selline mulje jäänud. Nagu sa ütlesid, pole suudetud seda akent teha. Millest on sinu meelest tulnud niisugune suhtumine, mida me oleme aastaid näinud?

10:45 Ettevõtja Lembit Kaljuvee
Aitäh, Marika! Mina ei ütle niimoodi, et nagu parempoolsete liin oleks olnud seda piirkonda nöökida. Kui Keskerakond oli valitsuses, siis mis vahendeid sotsiaalvaldkonna ja kultuuriehitiste jaoks ministeeriumid sinna ette nägid? Ma kunagi seda vaatasin, ma koos Valeriga vaatasin seda ja selgus, et ainus, kes tegelikult raha andis, oli Mailis Reps, kes andis kooli remondiks 8 miljonit. Kõik! Ma ütlen seda, et kõik erakonnad ja väga paljud inimesed n-ö kõrvalt on jätnud sinna investeeringud tegemata. Ma tõin näite enda kohta, eks ole, kuidas me oleme käitunud. Muidugi on tore, et seda programmi tehakse, aga sa pole isegi märganud, et selles asjas ei ole appi mindud. Jah, mina andsin oma katuserahast Kohtla-Järve koolile WC kordategemise raha ja on olnud teisi niisuguseid asju. Vaatame nende linnade, kohalike omavalitsuste eelarveid ja võrdleme Pärnut ja Narvat, vaatame Tartu eelarve proportsioone või Rakvere omi, vaatame toetusraha, siis on näha, et tegelikult on kõik sellesse piirkonda suhtunud nii, nagu Arto siin ütles, et miks nad niimoodi teevad. Aga nemad ongi need, kes teevad neid tehaseid ja värke. Nende eest on hoolitsetud selles mõttes, et tänav oleks asfalteeritud ja muru niidetud. Nad tahaksid seda kõike teha, millest on juttu olnud, aga paljudel ei ole selleks raha. Ma ei süüdista ühtegi erakonda konkreetselt, üks on natuke rohkem ja teine vähem teinud, aga minu arvates on see suhtumine olnud ühesugune, võib-olla jutud on olnud ühte- või teistpidi, aga tegudes on see kahjuks nii olnud.

10:48 Esimees Eiki Nestor
Ivari Padar, palun!

10:48 Ivari Padar

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Niipalju kui mina mäletan, kogu taasiseseisvunud Eesti aja on ju Ida-Virumaad kui eraldi arutamist vajavat probleemi arutatud ja proovitud teha parimat. Mina käin ka päris palju Ida-Virumaal. Umbes viis aastat tagasi oli üks koosolek, kus jälle olid samad teemad üleval, et Ida-Virumaa ei ole justkui midagi saanud. Me vaatasime seda EAS-i tabelit selle kohta, kui palju Ida-Virumaale on igasuguste projektidega raha tulnud, ja me kõik seal Narva kolledžis saime aru, et tegelikult on päris palju raha antud just väikeettevõtluse arengu heaks. Seda raha on tulnud, aga tundub, et siiski vähe. Minu küsimus tuleneb sellest. Kui on juttu inimese lihvimisest, siis kui rahul võib praegu olla haridussüsteemi, kutsehariduse ja Narva kolledžiga? Kui hea abimees on olnud haridussüsteem, kutseharidus kaasa arvatud, selleks et inimestel silm säraks ja nad oleksid aktiivsed Narva ettevõtluses?

10:49 Ettevõtja Lembit Kaljuvee

Kõige vajalikum on haritud inimene. Selle kohta ma ütlen, et riik on teinud siin hästi. Mis puudutab Narva kolledžit, aga veel enam tehnikaülikooli kolledžit, siis et need kunagi käima pandi ja nad ellu jäid – kuigi nad vahepeal vaakusid hinge, eriti tehnikaülikooli kolledž –, on olnud tõeliseks ja tõsiseks toeks. Aga praegu on nad nõrgad. 500 tudengit ühes või teises koolis on vähe ja need erialad ei ole nagu ajaga kaasa läinud. Nii et tõesti on raha antud. Rahalised asjad ei ole aga seda keskkonda parandanud. Näiteks on antud KIK-ist VKG tuhamägede korrastamiseks suur hulk raha. Mida on see sellele piirkonnale ja nendele inimestele andnud? Inimene, kes nendest asjadest midagi ei tea, vaatab, et kisti see mägi lahti, see oli juba kapseldunud ja eriti midagi välja ei ajanud. Muidugi, teadlased leidsid, et olukord natuke paranes keskkonna mõttes, aga sel hetkel, kui seal tolmutati ja mäge lahti kisti, siis reostati seal veel palju rohkem. Näiteks, tuhamägede rekultiveerimine või korrastamine ei ole selle piirkonna inimestele andnud mitte midagi tuntavat. Võib-olla keskkonnas muutus midagi paremaks, aga inimesed seda ei tunnetanud. Pisikeste asjade jaoks on sinna piirkonda vähe antud. KIK-i vahenditest 70% on tegelikult ju Ida-Virumaa vahendid, 70% KIK-i vahenditest on viimastel aastatel tulnud sealt. Miks Pomerants sõdis, kui taheti ressursimaksu vähendada? Ega ma sellepärast su peale pahane ei ole, sa tegid ministrina oma tööd, sinna fondi oli raha vaja. Aga raha võeti ära ja seal jäi midagi tegemata. Sinna oleks palju rohkem vaja anda, sest, saage aru, seal see kahju tehakse ja see 70% ei tuleks anda KIK-ile, see 70% tuleks sinna tagasi anda, see oleks võrdselt andmine. See, mis jääb allapoole seda võrdsust, ongi see, mis on tegemata jäänud. Ma ei pidanud silmas mitte võrdsust, vaid õiglust, selles mõttes, et kui sa siin teed kahju, siis siin sa selle kahju ka heastad.

10:52 Esimees Eiki Nestor

Urve Tiidus, palun!

10:52 Urve Tiidus

Aitäh, juhataja! Lugupeetud Lembit Kaljuvee! Hea on kuulda, et te olete oma kodukoha patrioot ja et teid seovad Ida-Virumaaga nii juured kui ka hing. Seetõttu oli ettekanne üsnagi suure emotsionaalse laenguga. Samas rõhutasite te oma kõnes, et te olete rohkem tehnikainimene ja ratsionaalse mõtteviisi pooldaja. Sellepärast ma küsin, kui palju Ida-Virumaale seda raha õieti vaja on, sest rahajutt käis siin ju kogu aeg. Teiseks on mul filosoofilisem küsimus. Teatavasti mõjutab regionaalset arengut terves maailmas üks niisugune nähtus nagu inimeste koostöövõime ja omakasupüüdmatu eestvedamine. Kuidas te hindate Ida-Virumaad sellest vaatevinklist? Nii et mul on kaks küsimust: kui palju seda raha õieti vaja on, et kõik need probleemid saaksid lahendatud, ning inimeste koostöövõime ja omakasupüüdmatu eestvedamine Ida-Virumaa vaatevinklist.

10:53 Ettevõtja Lembit Kaljuvee

Aitäh! Hästi lühike vastus esimesele küsimusele on see, et raha on alati vähe. Aga kui ratsionaalse inimesena arvudest rääkida, siis võin öelda, et ka sellest 200 miljonist järgmise kolme aasta jooksul, mis praegu valitsuse paberitest läbi on käinud, on vähe. Arvestades seda, et sealt on kümne aasta jooksul ära võetud 1,5 miljardit, peaks järgmise kümne aasta jooksul olema ka see summa, mis sinna n-ö otsesihitusega antakse, vähemalt see 1,5 miljardit, sest infrastruktuur on seal ajast maha jäänud ja maha käinud.

Ma rääkisin küll eksistentsiküsimusest, aga põhimõtteliselt peaks kõnes või mõnes vastuses olema nagu ähvardus ka. Kui me ei tee seda, kui me ei anna seda 2 miljardit järgmise kümne aasta jooksul sealsesse

sotsiaalsesse infrastruktuuri, mis siis saab? Ma võin ka ähvardada. Ida-Virumaal võib tulla samasugune olukord, nagu oli Ida-Ukrainas. Ka see on võimalik. See on vastus teie küsimuse teisele poolele, kas koostööd on. Rahvas on koostööd teinud väga palju. Nad on tehnikainimesed, nad ehitasid meile kaevanduse, tegid jaamad korda ja tegid keemiatööstuse korda. Me tegime väga head koostööd, me oleme koostöövõimelised. Mina usun, et me oleme koostöövõimelised ka siis, kui on vaja anda sinna sotsiaalsfääri 2 miljardit. Tegelikult me ei anna seda raha sinna, vaid me anname selle tagasi. Siin on suur vahe. Me anname tagasi, me ei võta seda raha kuskilt mujalt. Me anname selle raha, mis seal on teenitud, sinna tagasi, selle 2 miljardit, ja teeme seda koostöös.

10:56 Esimees Eiki Nestor
Marianne Mikko, palun!

10:56 Marianne Mikko
Suur tänu! Lugupeetud Lembit Kaljuvee! Mul on erakordselt suur rõõm näha siin teid kui endist kolleegi ja ka kui Ida-Virumaa pärast südant valutavat meest. Aga rääkigem naistest. Minu hingel on kõikide nende kohtumiste tulemusena Ida-Virumaa venelannad, kes on üsna täbaras seisukorras, kui me räägime nende õigustest. Markantseim näide, mille ma välja noppisin ja mis mind ikka saadab, on see, et ma kuulsin Narva naistelt, et nad saavad miinimumpalka ja sedagi osaliselt ümbrikus. Teisisõnu, mida te arvate, mida me saaksime üheskoos teha Ida-Virumaa naiste kasuks, mida me saaksime teha, et nad teaksid mitte ainult oma kohustusi, vaid ka oma õigusi Eesti Vabariigis?

10:57 Ettevõtja Lembit Kaljuvee
See on väga raske ja tõsine küsimus. Sa hakkasid rääkima miinimumpalga saajate raskest olukorrast. Tegelikult on raskes olukorras ka need naised, kes on olnud maailmatasemel õpetajad Sillamäel. Ma rääkisin, et sealt koolist on tulnud väga heade teadmistega lapsed. Mida me saame koos teha? Me lihtsalt peame sotsiaalset keskkonda seal piirkonnas koos nendega arendama. Ega Riigikogu liige rohkem teha ei saa kui seda, et arendada seda sotsiaalset keskkonda, suunata raha sellesse sektorisse. Aga tegelikult tuleks teha ka seda, millest rääkis Ivari Padar, ma pean silmas hariduse küsimust. Me ei saa sellisest mentaliteedist ja sellisest käitumisest lahti. Tark inimene on lojaalne, tark inimene ei võtagi ümbrikupalka ega tee tööd sellistel tingimustel sellise raha eest. Seda me hoobilt muuta ei suuda, aga kui me investeerime haridusse, sellesse sotsiaalsesse keskkonda, siis see probleem kaob.

10:59 Esimees Eiki Nestor
Aitäh, Lembit Kaljuvee! Küsimustele vastamiseks ettenähtud aeg sai läbi. Järgmine ettekandja on riigihalduse minister Jaak Aab. Palun!

11:00 Riigihalduse minister Jaak Aab
Austatud Riigikogu esimees! Head Riigikogu liikmed! Mul on au olla juba kolmandat päeva järjest siin puldis, aga rõõm on minu poole peal. Tänane teema, Ida-Virumaa tulevik ja selle võimalikud arendusmeetmed, on väga oluline. Ida-Virumaa tulevik on kindlasti olulise tähtsusega riiklik küsimus. Miks mina riigihalduse ministrina siin puldis olen? Sellepärast, et regionaalpoliitika on minu vastutada. Alustuseks annan teile lühikese statistilise ülevaate Ida-Viru maakonna praegusest olukorrast. Ida-Virumaa on üks kõige kiirema rahvaarvu kahanemisega piirkondi Eestis ja selle jätkumist nähakse prognoosides kahjuks ette ka vähemalt lähitulevikuks. Ida-Virumaa kaotas aastatel 2002–2016 oma elanikkonnast 9%. Eesti suurima linnarahvastiku osatähtsusega maakond on eriti kiiresti kaotamas rahvastikku just linnades. Kahe viimase rahvaloenduse vahelisel ajal aastatel 2000–2011 kaotas Narva oma elanikkonnast ligi 15%, Kohtla-Järve 22%, Sillamäe kuuendiku, Kiviõli ligi veerandi ja Püssi koguni üle kolmandiku. Selle tendentsi jätkudes väheneb aastaks 2030 maakonna rahvaarv Statistikaameti prognooside järgi veel ligemale 15%. Piirkonna demograafilist arenguperspektiivi nõrgendab riigi väikseim laste ja noorte osatähtsus rahvastikus, mille kahanemine jätkub ka tulevikus. Viimase rahvaloenduse andmetel oli maakonnas kuni 14-aastaseid lapsi 14%, aastaks 2040 kahaneb see sellesama prognoosi kohaselt 10%-ni. Positiivsema poole pealt võib öelda, et aastatel 2012–2015 oli neljas maaomavalitsuses positiivne rändesaldo, aga need olid maaomavalitsused. Kogu maakonna rändesaldo tervikuna on siiski negatiivne ja see on negatiivne just linnades.

Maakonna SKT kasv on pärast majanduskriisi olnud küll ilmne, kuid on jäänud siiani riigi keskmisest tagasihoidlikumaks. 2015. aastal oli Ida-Virumaal SKT elaniku kohta 62,8% riigi keskmisest. Absoluutarvudes on SKT viimastel aastatel Ida-Virumaal küll enam kui 4% kasvanud, kuid kogu riigi SKT-s on Ida-Virumaa osatähtsus vähenenud sellele vaatamata 7%-ni. Ärge unustage, et see SKT tuleb ju suurtööstusest (elektrienergia, õlitootmine). Kui me taandame selle keskmisele ja võtame välja suurtööstuste suurema mõju, siis oleks see SKT kindlasti veel palju-palju väiksem.
Ida-Virumaa inimeste sissetulekud on jõudnud maakondade võrdluses küll üsna keskmisele tasemele, aga samas on sissetulekute kasvutempo olnud maakondade võrdluses viimastel aastatel keskmisest aeglasem. Ida-Virumaal on endiselt arvestatavaks probleemiks suhtelises vaesuses elavate inimeste suur osatähtsus. 2015. aastal elas Statistikaameti andmetel 30% Ida-Virumaa elanikest suhtelises vaesuses. See ei ole küll väga erandlik, umbes samasse kanti jääb näiteks Põlvamaa, aga ikkagi, see on selle edetabeli viimane ots. Suhteline vaesus ja sellest tulenev vilets elukvaliteet on eriti terav probleem just linnades. Elukeskkonna turvalisus maakonniti on üks kehvemaid, suurima kuritegude arvu poolest 1000 elaniku kohta võisteldakse Harjumaaga.
Ida-Virumaal on ebasoodsaim tööturusurveindeks Eestis. Lähima kümne aasta jooksul on tööturult vanuse tõttu lahkumas uute tööealiste pealekasvuga võrreldes kõige rohkem tööealisi inimesi: kuus uut tööealist iga kümne pensionile mineja kohta lähima kümne aasta jooksul.
Ettevõtlusaktiivsus ning selle kasv on üks Eesti kehvemaid, mis on samas ka piirkonna suurtööstusliku iseloomuga seotud iseärasus. Tööturult kõrvalejäänute ja töötuse määr on üks kõrgemaid. Maakondade võrdluses on elanike sissetulekud keskmisest väiksemad ja nende kasvutempo aeglasem. Ettevõtlusaktiivsuse kohta toon ka sellise näite. Meil on ju ettevõtlusaktiivsuse ja ettevõtluse toetamise jaoks võetud EAS-i kaudu meetmeid, mille puhul kasutatakse palju ka Euroopa Liidu vahendeid, aga Ida-Virumaalt tulnud taotluste osakaal on väga väike, mõningate meetmete puhul on taotluste arv null. Ühesõnaga, siin on mõtlemise koht, kuidas me saaksime aidata sealseid ettevõtlikke inimesi, et nad saaksid mitmesuguseid toetusi taotleda.
Eksportivate ettevõtete arvu kasv on olnud võrdlemisi kiire, kuid ekspordi kogumaht on muu Eestiga võrreldes kasvanud tagasihoidlikult, samas on tootlikkus kõrgem ja selle kasv isegi kiirem kui ülejäänud Eestis. Ühesõnaga, suhteliselt vähese inimeste arvuga toodetakse järjest rohkem ehk tootlikkuse kasv on Ida-Virumaal täiesti olemas. See näitab potentsiaali, millest siin rääkis ka Lembit Kaljuvee. Aga tööjõuressursi puuduse ja elukeskkonna probleemide tõttu, mis panevad inimesi sellest regioonist lahkuma, ei suuda me seda potentsiaali ära kasutada.
Olen kohtunud Ida-Virumaa ettevõtjatega, mitu korda mõne kuu jooksul olen kohtunud ka Lembit Kaljuveega, samuti Riigikogu Ida-Virumaa saadikurühmaga. Oleme nende probleemide üle pikalt arutlenud. Spetsialiste on raske nii sisse tuua kui ka kohapeal koolitada, sest on nappinud tänapäevaseid kutseharidusvõimalusi, mis sobiksid just kohalikele ettevõtjatele. Teine tõsine asi on see, et sotsiaalne infrastruktuur on välja arendamata. Isegi kui noored lõpetavad kutsekooli, kipuvad nad sellest regioonist lahkuma. Ma pean küll kõiki neid ettevõtjaid tunnustama. Palju on ju teinud Tiit Vähi, kes on tõesti läinud ise mitme kutsekooli hoolekogusse, teised ettevõtjad niisamuti. Ida-Virumaa kutseharidussüsteemis on viimasel ajal toimunud päris suured muudatused. Riik on muidugi oma vahenditega aidanud ja tänapäevastanud neid kutseõppeasutusi, aga sisu on väga paljus tulnud ettevõtjate ettepanekul. Nii et need asjad on paranemas. Me ei saa rahulduda selle seisuga, mis on, aga see on siiski üks positiivseid asju, seda väga paljuski tänu kohalikele ettevõtjatele ja teistele aktiivsetele inimestele, kes on ise kaasa löönud ning üritanud neid asju ja arenguid mõjutada.
Ida-Virumaa majanduse mitmekesistamisel on oluline ära kasutada maakonna märkimisväärset turismipotentsiaali. Maakonna turismisektor on viimastel aastatel tublisti kasvanud, ööbimisega majutuste arv kasvas 2010.–2016. aastal 43%. See on maakondade seas paremuselt viies näitaja, aga jälle pean rõhutama, et potentsiaal on palju suurem. Mitmesuguste, võib-olla ka natukene toetavate meetmetega me suudaksime kindlasti seda kasvu suurendada. Ei ole ju saladus, et Ida-Virumaale tuleb Venemaalt väga palju ööbijaid, kes veedavad seal oma vaba aega. See turg on väga suur.
AS-i Saar Poll 2014. aastal tehtud küsitlusuuringu "Elanike rahulolu kohalike avalike teenustega" põhjal on Ida-Virumaal maakondadest kõige väiksem rahulolu teede ja tänavatega. Ka eelkõneleja rääkis sellest, see on seesama infrastruktuuri küsimus. Ka rahulolu sportimisvõimaluste, täiskasvanute huvihariduse ja ühistransporditeenuse kättesaadavusega on Ida-Virumaal keskmisest tublisti väiksem. Viimastel aastatel enim paranenuks peetakse Ida-Virumaal kergliiklusteede ja sportimisvõimaluste kättesaadavust ja kvaliteeti.

Ma olen nendes linnades käinud. Tihti luuakse selline mulje, nagu need kohalikud omavalitsused – Sillamäe, Kohtla-Järve või Narva – panustaksid vähe. See jutt on vale. Nad on panustanud väga palju, nii palju, kui neil on ressursse. Minge näiteks Sillamäele ja te näete, millised vaba aja veetmise ja sportimise võimalused on seal loodud. Seda on tehtud suhteliselt väheste ressurssidega, suures osas inimeste entusiasmi abil.
Head Riigikogu liikmed! Niipalju statistikast. Jätkan sellega, mida on tehtud ja mida on kavas teha, selleks et Ida-Virumaal elukvaliteeti, majanduskeskkonda ja ettevõtluskeskkonda parandada. Riigil on plaanis suunata aastatel 2017–2020 Ida-Virumaale investeeringuteks ligikaudu 200 miljonit eurot. Sellest on siin ka selle teema juures juttu olnud. Enamasti rahastatakse neid investeeringuid välisvahenditest, näiteks on need investeeringud esmatasandi tervisekeskustesse, tööstusalade ja transpordi infrastruktuuri, riigigümnaasiumidesse ning tegevustesse LEADER-i ja kalanduspiirkonna strateegiate elluviimiseks. Valitsus on just sel aastal otsustanud Ida-Virumaale Narva Sisekaitseakadeemia õppe- ja treeningukeskuse rajamise. Eelarveläbirääkimiste käigus lisandus see, et sinna tehakse kaheksa ujumisrajaga ujula, mis on avatud ka Narva elanikele. Eesti keele õppe toetamiseks on otsustatud avada Narvas eesti keele maja.
Üldjuhul toetatakse välisvahenditest rahastatavatest meetmetest investeeringuid ja tegevusi üle Eesti ühetaoliselt, mistõttu aitavad need eduka taotlemise korral hoida küll Ida-Virumaa majandus- ja elukeskkonna mahajäämust teiste Eesti piirkondade tingimustest senisel tasemel, kuid see ei anna piisavat arengutõuget mahajäämuse likvideerimiseks. Toetusmeetmete kavandamisel on oluline silmas pidada, et need vastaksid Ida-Virumaa vajadustele. Nende tingimusi tuleb elluviimise käigus kindlasti üle vaadata ja muuta. Eriti oluline on ettevõtlusmeetmete puhul seire. Võib-olla tuleb leida toetavad tingimused, mille abil Ida-Virumaa ettevõtjad ja kohalikud omavalitsused saaksid nendes programmides osaleda. Selle mõju on väga oluline selle piirkonna arengule. Ida-Virumaale on jõudnud palju väiksem osa ettevõtlustoetustest, kui maakonna elanike arv ja osatähtsus majanduses lubaks eeldada.
Mitmel ministeeriumil on ka Ida-Virumaale mõeldud erimeetmeid. Sotsiaalministeerium annab töötukassa kaudu aastatel 2016–2018 ajutise meetmena Euroopa globaliseerumisfondi vahenditest ja tööhõiveprogrammi eelarvest täiendavate tööturuteenuste ja töökohtade loomise toetust. See meede oli ja on mõeldud selleks, et reageerida suurkoondamistele, mis viimastel aastatel on toimunud, see peaks aitama tööle piirkonnas töö kaotanud inimesi ja vähendama suurt regionaalset tööpuudust. Siin on käinud läbi ka selline arv, et viimase paari aastaga on selle meetme abil loodud umbes 500 uut töökohta. Kogu paketi maht on 7,7 miljonit eurot. Sellega toetatakse ettevõtjaid, kes võtavad inimesi tööle. Mitmes valdkonnas makstakse Ida-Virumaal kõrgemat töötasu, nt sisejulgeoleku ja haridusvaldkonnas. Enamasti omavalitsustele mõeldud piirkonna konkurentsivõime tugevdamise programmis on näiteks Ida-Virumaa osa teiste maakondadega võrreldes suurem. Kui me võrdleme nende taotluste mahtu, siis see on 8 miljoni euro võrra suurem. Samas, aastatel 2014–2020 toetatakse Ida-Viru linnapiirkondade jätkusuutlikku arengut. Need on põhiliselt need meetmed, mis on mõeldud elukeskkonna parandamiseks. Seda raha on kokku 29 miljonit eurot. Kultuuriministeerium toetab lõimumis- ja kultuuritegevusi ning Virumaa kultuuriprogrammi. Järgmise aasta eelarves on nähtud ette mitmeid investeeringuid, mis enamikus liiguvad omavalitsuste kaudu. Eelarves on toetus Kohtla-Järve spordikompleksi rajamise alustamiseks, on ka väiksemaid asju, nagu Narva-Jõesuu tuletorn ja Narva Vaba Lava. Aga need ei ole väga suured summad.
On planeeritud viia riigiasutusi ja riigipalgalisi töötajaid Tallinnast väljapoole. Ministeeriumid on andnud infot, et kolme aasta jooksul peaks Ida-Virumaale tulema üle 120 täiendava riigipalgalise töökoha. Justiitsministeerium plaanib 60 uue töökoha loomist. Kultuuriministeerium tahab näiteks viia sinna Integratsiooni Sihtasutuse, mille tulemusena tekib piirkonda 22 uut töökohta.
Vaatamata kõigile nendele meetmetele ja investeeringuteks mõeldud summadele, on selge, et kui neid võrrelda Eesti keskmisega ja teiste piirkondade olukorraga, siis, nii nagu ka eelkõneleja ütles, ei ole Ida-Virumaa areng endiselt piisavalt prioriseeritud. Seal on palju probleeme, mis on ajaloolisest ja suurtööstuse pärandist tingituna lahendamata. Kindlasti ei olda rahul Ida-Virumaa linnade elukeskkonnaga.
2016. aasta novembris, kui valitsuskoalitsioon moodustati, lepiti kokku, et me töötame välja Ida-Virumaa programmi. Mainin kolme plokki, millest ma täna juba siin ka rääkinud olen. Kõigepealt, valdkondlikud investeeringud on üks asi, mis ka "Ida-Virumaa tegevuskava 2015–2020" järgi, mis on vastu võetud ja mis kehtib, tuleb kõigis valdkondades siiski veel üle vaadata, et teha kindlaks, millist prioriteeti on Ida-Virumaale võimalik anda. Teine plokk on käimasolevate meetmete ja investeeringute

mõju suurendamine. Ma rääkisin ettevõtlusmeetmetest, mille kohta kahjuks, jah, eriti palju taotlusi Ida-Virumaalt just näiteks EAS-i ei jõua. Eelmisel neljapäeval, kui ma tutvustasin valitsuskabinetis seda teemat ja neid lisameetmeid, mis võiksid Ida-Virumaal olla, sõlmiti struktuurifondi vahenditest tehtavate investeeringute asjus kokkulepe: me vaatame selle rahastamisperioodi struktuurivahendite meetmeid ja neid investeeringuid, et teha kindlaks, milline on võimalus eri valdkondades Ida-Virumaa investeeringuid veelgi prioriseerida. Esitasin ettepanekud, milliseid toetavaid meetmeid võiks täiendavalt võtta. Neid ettepanekuid ei ole ametnikud ega mina kabinetivaikuses laest võtnud. Me kogusime ettepanekuid kohalikelt omavalitsustelt, ettevõtjatelt, ka riigiasutustelt, mis asuvad selles piirkonnas, aga ka nende Tallinna keskkontoritest. Me küsisime, millised tegevused oleksid need, mis ei dubleeri praegusi meetmeid ja tegevusi, kuid annaksid suhteliselt suure efekti nende probleemide lahendamiseks. Siin on kaks suunda, nii nagu täna on siin juba kõlanud. Esimene on ettevõtlus- ja majanduskeskkond ning meetmed, mille abil me saaksime seda parandada. Teine on elukeskkond. Ma lähtusin nende ettepanekute tegemisel nendest summadest, millega on võimalik arvestada järgmisel aastal ja ka järgnevatel aastatel.
Ma saan vastata ka Lembit Kaljuveele. Ida-Virumaa tõstatab kogu aeg seda teemat, et Eesti riik teenib ju, kui nii öelda, üle 70% nii ressursitasust kui ka saastetasust Ida-Virumaalt. Ida-Virumaa inimene peab tõesti seda ebaõiglaseks, sest sinna tagasi jõuab raha küll väga suurte projektide kaudu – me teame, et see raha tuleb Euroopa Liidu ja teiste partnerite toetusel, kui me räägime Sillamäe jäätmehoidlast või juba ammendatud kaevanduste keskkonna parandamisest –, aga need on üksikud suured objektid, mis iseenesest kogu elukeskkonda tervikuna Ida-Virumaal ei paranda. Ettepanek on tulla kindlasti kevadel riigi eelarvestrateegia arutamise käigus tagasi just püsiva rahastuse juurde ja vaadata üle ressursitasu. Minu ettepanek on leida ressursitasust (see on see raha, mis ei laeku KIK-i nagu saastetasu, vaid see laekub riigieelarvesse, riigi tuludesse) mingi jätkufinantseerimine. Need lisameetmed võiksid olla suurusjärgus 10 miljonit eurot aastas ja võiksid tulla enamikus just ressursitasust laekuvast rahast. Ajakirjanduses on kõlanud, et ettevõtluskeskkonna parandamiseks on tehtud ettepanekuid väikestele ja keskmistele ettevõtetele investeeringutoetust maksta. Ida-Virumaale on rajatud ja rajamisel väga palju tööstusparke, aga me ei leia sinna ettevõtjaid, sest selleks peaks tegema kas väiksema, keskmise või suurema investeeringu, aga ettevõtjad ei ole võimelised seda tegema. Kui me neid selles ei toeta, siis on neil keeruline seda teha.
Ka ettepanek mõelda läbi noore spetsialisti stipendium on siin juba avalikult kõlanud. Esialgne ettepanek on maksta kuni 300 eurot kolme aasta jooksul kõigile noortele spetsialistidele, kellel on kutsekooli, rakenduskõrgkooli või kõrgkooli diplom ja kes asuvad tööle Ida-Virumaale.
Elukeskkonna parandamiseks tuleb tegelda elumajadega. Siin on oluline koostöö ettevõtlusministriga. Ma loodan, et leitakse need lisameetmed, mille abil saab seal elukeskkonda parandada.
Minu ettekande aeg sai otsa, aga ma loodan, et ma saan küsimustele vastamise käigus teile veel detailsemat informatsiooni anda. Aitäh!

11:20 Esimees Eiki Nestor

Küsimused riigihalduse ministrile. Jaanus Marrandi, palun!

11:20 Jaanus Marrandi

Tänan! Lugupeetud härra minister! Ida-Virumaa potentsiaalist on siin hästi palju räägitud. Tõsi ta on, et Ida-Virumaa on üks väheseid kohti Eestis, kus on head võimalused tööstuse arenguks. Sealne potentsiaal on just tööstuse poole n-ö kaldu. Ka inimesed, kes seal elavad, on harjunud tööstuses töötama, seal on sellel juba põlvkonnapikkused traditsioonid. Tõsi, sa tõid siin küll välja kehva demograafilise olukorra, aga teiselt poolt on teada, et seal on ka töötus suhteliselt suur ehk needsamad tööstustöölised on tegelikult jõude. Ühest küljest potentsiaali on, tööstustöölisi justkui peaks olema. Me räägime siin palju riiklikest investeeringutest ja riigi toest, aga tegelikult on ju olemas ka erainvesteeringud. Need peaksid selle potentsiaali üles leidma. Mis on see põhjus, et just era- ja välisinvesteeringuid ei ole tulnud sinna piisavalt, et seda potentsiaali kasutada? Seal on ju ka tööjõud olemas. Milles see põhjus võiks sinu arvates olla?

11:21 Riigihalduse minister Jaak Aab

Tänan küsimuse eest! Kindlasti on see väga asjalik küsimus. Kui me kaalusime neid lisameetmeid, siis ettepanek suunata see aitav investeeringutoetus väikese ja keskmise suurusega tööstusettevõtetele oli

tegelikult üks suurem siht. Traditsioon on selline, aga kindlasti peab see meede aitama ettevõtluskeskkonda mitmekesistada, et oleks rohkem erinevaid ettevõtteid, kus inimesed on tööle rakendatud. Töötus on suurem – ja siin ei ole väga eriline seis teiste piirkondadega võrreldes – ikkagi, kuidas seda öelda, veidi küpsemate inimeste, varsti pensioniikka jõudvate inimeste hulgas. Probleem on selles, et ei jätku just nooremaid inimesi. Kui nad ka omandavad seal piirkonnas mingi eriala, lõpetades kutsekooli, siis nad tihti kipuvad sealt lahkuma. Sellel on juba mitmeid muid põhjuseid: seesama elukeskkond, võib-olla ei leia nad ka sobivat tööd, milleks nad on ette valmistatud. Ajalooliselt ei ole kutseharidussüsteem ka võib-olla mitte kõige paremini olnud suunatud nendele töökohtadele, mis Ida-Virumaal on, aga ma tõin juba näite, et see olukord on tublisti paranenud ja seda väga paljuski tänu nendele ettevõtjatele, kes on tõsiselt hakanud kaasa rääkima kutseharidussüsteemi arendamises. Seda võib tuua positiivse näitena. Tihtipeale ei suuda me mõnes teises Eesti piirkonnas ettevõtjaid endiselt kuidagi kutseharidussüsteemiga linkida, mõnel pool läheb see paremini, mõnel teisel pool kehvemini. Ida-Virumaal on see asi tõesti heas ja positiivses arengus. Aga midagi teha ei ole, tõenäoliselt lahkub noor spetsialist kõige rohkem ikkagi selle elukeskkonna pärast, mis seal on.

11:23 Esimees Eiki Nestor
Helmut Hallemaa, palun!

11:23 Helmut Hallemaa
Aitäh, eesistuja! Hea härra minister! Tegelikult tahtsin ma seda küsida Lembit Kaljuvee käest, aga ma küsin nüüd sinu käest. Puudu on kindlasti rahast, nagu märkis ka Lembit Kaljuvee ja nagu sa isegi ütlesid, sellest on vajaka programmides ja projektides, aga ma ütleksin, et kogu Eesti regionaalpoliitika on suhteliselt rahatu. Minu arvates on puudu ka ühest teisest asjast ehk psühholoogiast ja õigetest hoiakutest ning seda just väljaspool Ida-Virumaad. Küsimus on selles, kuidas panna eestlased ja ülejäänud Eestimaa mõistma, et Ida-Virumaa on ka Eesti ja need on Eesti inimesed. Kas see on üldse võimalik ja just nimelt reaalsete asjade abil, mitte nii, et me sunnime Narva taksojuhte õppima eesti keelt, kuigi neil seal võib-olla ei ole kunagi eesti kliente? Ega reaalseid sisulisi arutelusid ei olnud ka Sisekaitseakadeemia Narva kolimise üle. Kas see on võimalik ja kuidas muuta neid hoiakuid Eestis?

11:24 Riigihalduse minister Jaak Aab
Aitäh küsimuse eest! Eks hoiakuid ole alati kõige raskem muuta. Aga ma arvan, et see on võimalik selliste positiivsete näidete najal, mida tegelikult Ida-Virumaal ikkagi iga päev leidub, vaatamata sellele seisule, mida ma kirjeldasin. Põhiline ressurss seal on need inimesed, olgu nad eestikeelsed või venekeelsed, need, kes seda keskkonda ja töökohti loovad, ja neid inimesi seal jätkub. Meil oleks vaja neid natukene toetada, siis oleks see kiirem areng seal kindlasti võimalik.
Mis puudutab sinu märkust regionaalpoliitika kohta, siis Ida-Virumaal, aga ka laiemalt Eestis ringi käies on selgunud üks suur probleem, mida ma olen ka ettevõtlusministriga arutanud. Maapiirkondades on ettevõtjal väga keeruline kui mitte võimatu saada pangalaenu investeeringu tegemiseks tootmishoone ja seadmete jaoks. Toon ühe näite. Oletame, et ma olen Valgas ettevõtja ja mul on vaja tootmishoonet. Ma olen leidnud selle jaoks ettevõtja, kellega ma olen rääkinud, ja tean, et mulle läheb see maksma 500 000 eurot. Ma läheksin turgu otsides Läti poole, tähendab, turg on täiesti olemas. Lähen panka, seal öeldakse, et nad hindavad ära selle võimaliku kinnisvara väärtuse, kui see on valmis ehitatud, ja siis ütleb kinnisvarahindaja, et see väärtus on 250 000 eurot ehk ainult pool sellest, mis ma sinna sisse panen, on selle turuväärtus. Vaat see on probleem ja see on kõige suurem probleem üle Eesti maapiirkondades. On teatud KredExi meetmed, aga need on suunitlusega, need on mõeldud selleks, kui rajatakse teatud infrastruktuurielemente (elektri- ja veetrassid, teed), aga konkreetse tootmisinvesteeringu või seadmete jaoks meedet ei ole. See ei peaks olema puhtalt rahaline toetus, siin võib olla ka mõni teine finantsinstrument, näiteks tagatis. Põhimõtteliselt on KredExis instrument olemas, aga seda oleks vaja kuidagi arendada ja laiendada. Ettevõtlusminister ütles, et ta on sellega kursis, ja me tahame lähiajal kindlasti veel selle üle rääkida.
Mis puudutab veel näiteks Ida-Virumaad ja millest ka siin juba räägiti, siis KredExi kaudu finantseeritakse kortermajade rekonstrueerimist, aga Ida-Virumaal on ainult üks selline projekt, ainult üks. Lembit rääkis nendest põhjustest, ma ei taha neid üle korrata. Aga nii kohalike omavalitsuste kui ka korteriühistute nõustamine sellel teemal ning võib-olla ka siiski teatud soodustingimused selle piirkonna jaoks kohalike omavalitsuste kaasamise kaudu on kindlasti vajalikud. Me oleme välja tulnud

ühe ettepanekuga, mis võiks olla nende lisameetmete hulgas. Seda abi praegu kuskilt tegelikult ei saa. Paljudes Ida-Virumaa piirkondades tuleb ju tegelda sellega, et kortermajas elab kolm-neli perekonda. Me peame toetama omavalitsust, et saaks need inimesed ümber paigutada ja selle maja ära renoveerida. Ma loodan, et seda on võimalik toetada ka üürimajade programmist, selle täpsustamine ettevõtlusministriga seisab ees. Osa maju, mis on elamiskõlbmatud, tuleb lihtsalt lammutada, ei ole midagi teha. Omavalitsusel seda võimekust ja raha pole olnud ning see teema on üleval. Rahandusministeerium haldab praegu sadat korterit üle Eesti, enamik nendest on Ida-Virumaal. See on natuke naljakas situatsioon. Aga soov oleks, et omavalitsus oleks ise võimeline sellega tegelema. Me peame tulema omavalitsusele appi. Ausalt öeldes on väga naljakas tegelda Tallinnast Kohtla-Järvel asuva korteriga, millest omanik on loobunud.

11:28 Esimees Eiki Nestor
Inara Luigas, palun!

11:28 Inara Luigas
Aitäh! Austatud minister! Lembit Kaljuvee rääkis siin väga kenasti Ida-Virumaa ressurssidest, milleks on inimesed, asukoht ja looduslik maapõueressurss. Mina tõmban tahes-tahtmata regionaalpoliitilisi paralleele ka Kagu-Eestiga, kus on samamoodi olemas inimressurss ja asukoht on hea, sealsest looduslikust ressursist toon esile puhta looduse. Paralleele tõmmates meenutan sinu sõnu, et Ida-Virumaa inimestest elab 30% suhtelises vaesuses, samuti on nii Põlvamaal. Kui haldusreform saab üle Eesti tehtud, siis moodustuvad uued omavalitsused. Ka Kagu-Eestis on olemas oma, Kagu-Eesti programm, mis on täiesti hambutu, ma ei teagi, kes sellega tegeleb. Ma olen olnud ühel koosolekul, kus lihtsalt istuti ja konstateeriti fakte, aga rahalist katet seal kaugeltki ei ole. Milline on Kagu-Eesti programmi tulevik ja kas sinna tuleb ka tulevikus mingisugust rahalist tuge?

11:29 Riigihalduse minister Jaak Aab
Tänan! Väga asjalik ja aktuaalne küsimus. Rääkides regionaalsetest ehk piirkondlikest tegevuskavadest ja nendest näitajatest, mille järgi on neid piirkondi hinnatud ning mis ma Ida-Virumaa kohta ette lugesin, tuleb öelda, et peaaegu sama saab öelda ka Kagu-Eesti kohta. On olemas Ida-Virumaa tegevuskava ja on olemas Kagu-Eesti tegevuskava. Kas me suudame Kagu-Eestile leida programmi? Mina kui regionaalpoliitika eest vastutav minister arvan küll, et need on need kaks piirkonda, mida me peame järele aitama. Ma olen ka öelnud, et kõik algab ikkagi ettevõtluskeskkonnast ja töökohtadest. Ma kirjeldasin praegu ühte probleemi, mis sealsamas Kagu-Eestis mulle väga selgeks sai. Seal on ettevõtjaid, kelle ees võta müts maha, mõni on lausa kangelane. Tal oleks palju lihtsam tulla Harjumaale, panna see tootmisettevõte siin püsti ja selle turuväärtus oleks suurem kui see summa, mis ta sinna sisse paneb, aga kui ta selle Valgas püsti paneb, siis see ei ole nii. Miks ta peab seda seal tegema, eks ju? Niisuguseid kitsaskohti on veel ja veel ja veel. Me oleme nad endale selgeks teinud ja otsime lahendusi. Nii et ka Kagu-Eesti ettevõtlus ja võib-olla ka maapiirkonna ettevõtlus laiemalt vajab teatud toetust. Keskkonnaga, ma arvan, Kagu-Eestis nii palju probleeme ei ole kui Ida-Virumaal. Keskkond on seal igal juhul puhtam, aga seal on pigem need asjad (jälle algab kõik otsast): kutseharidus, ettevõtlus, töökohad. Kogu selle süsteemi käigushoidmine ja toetamine, ma arvan, on võtmeküsimus. Ka selle peale me mõtleme.

11:31 Esimees Eiki Nestor
Toomas Paur, palun!

11:31 Toomas Paur
Hea juhataja! Austatud minister! Delfis ilmunud valimisnõunike Kersten Kattai, Georg Sootla ja Sulev Lääne ühises artiklis tuuakse ära Eesti Vabariigi SKT ühe elaniku kohta 2015. aastal. Need arvud pole kuigi rõõmustavad. Kõige suurem on see näitaja Harjumaal – 22 263 eurot elaniku kohta, kõige väiksem Põlvamaal – 6566 eurot. Ida-Virumaal on see näitaja 9673 eurot elaniku kohta, jäädes Harjumaale alla 2,2 korda. Te väitsite enne, et valitsus eraldab Ida-Virumaale 200 miljonit. Öelge mulle palun, millised on võimalused järgmistel aastatel eraldada sinna vahendeid.

11:32 Riigihalduse minister Jaak Aab

Tänan küsimuse eest! Ma kirjeldasin ära, millised need vahendid on ning kas ja kui palju on prioriseeritud Ida-Virumaa nende valdkondlike vahendite jaotuses. See 200 miljonit puudutab ju eri ministeeriumide investeeringuid, investeeringuid betooni, asfalti ja ka inimesesse, kõiki investeeringuid kokku. Kui me hakkame võrdlema, siis nagu ma juba ütlesin, selles suhtes ei paista Ida-Virumaa kuidagi eriti eelistatuna silma. Piirkondi võrrelda on keeruline, sest ega seda täpset andmebaasi ei ole võtta. Eri valdkondades on ta enam-vähem keskmisel tasemel või pisut alla keskmise. Aastaid on räägitud, et me tõstame selle regiooni prioriteediks, sest see regioon on Eestile oluline julgeoleku, sisejulgeoleku või ka ühiskonna lõimumise mõttes. Me oleme seda rääkinud, aga ega me teda prioriteetides konkreetselt esile toonud ei ole.
Mis puudutab SKT-d, siis ma korra ütlesin, et paljuski on ta suhteliselt suur, Eesti keskmine, sest seal on need suured tootmisettevõtted, mis annavad ühe elaniku kohta suhteliselt suure arvu. Seal toodetakse elektrienergiat ja õli ning kaevandatakse põlevkivi, mis kõik annab kokku selle SKT, aga see ei tähenda, et keskmise ettevõtluse kogutoodang oleks seal üle keskmise, seda ei ole ta kindlasti.
Nagu ma rääkisin, need on valdkondlikud investeeringud ja neid on nagunii vaja teha. Meie üritame leida võimaluse teha lisainvesteeringuid ka struktuurifondidest, pluss need lisameetmed, mis me oleme läbi mõelnud. Need summad tunduvad võib-olla väikesed. Nagu Lembit ütles, Ida-Virumaale me oleme võlgu 1,5 või 2 miljardit. Mina jääksin nendest summadest rääkides küll tagasihoidlikumale seisukohale, aga on selge, et me ressursitasu ja saastetasu võtame ilusasti Ida-Virumaalt vastu, aga need tootmise tagajärjed jäävad Ida-Virumaa kanda. Me ei ole piisavalt nende tagajärgedega tegelnud, ma pean silmas elukeskkonda, keskkonda ja inimeste sotsiaalset keskkonda, haridust jne.

11:34 Esimees Eiki Nestor
Urve Tiidus, palun!

11:34 Urve Tiidus
Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister, mul on teile selline lihtne küsimus. Ministrina on teil võimalus juhtida protsesse, regionaalarengut ja kõike, mis toimub, kusjuures mitte ainult Ida-Virumaal, vaid terves Eestis. Kui te mõtlete natuke ajas ettepoole – võib-olla aasta võrra või mis iganes te selleks perioodiks võtate –, siis mis on need kaks asja Ida-Virumaaga seoses, mille kohta te tahaksite öelda, et vaadake, sõbrad, mehed ja naised, see on see, mille mina võtsin endale missiooniks ja ka tegin ära? Kas te saate seda öelda? Ma ei pea silmas mitte nii väga poliitilist deklaratsiooni, öelge seda inimesena.

11:35 Riigihalduse minister Jaak Aab
Aitäh küsimuse eest! Kõigepealt, üks selline asi üle kogu Eesti, kui me ei räägi ainult Ida-Virumaast, on kohalike omavalitsuste tulubaas. See on regionaalpoliitiline meede, mille abil me maavaldade rahakotti veidi rohkem raha tõstame. Ma arvan, et see on selline meede, mille abil omavalitsus saab kohapeal otsustada, kuidas teha elukeskkonda piisavalt paremaks. No piisavalt on alati raske teha, aga vähemalt suuremal määral saab siis seda parandada. See mõjub igal pool, nii Ida-Virumaal kui ka Kagu-Eestis. See otsus on sellel valitsusel tehtud. Seda ma tuletan kindlasti meelde, sest sellega oli ka palju vaeva, aga see on tehtud.
Mis puudutab Ida-Virumaad, siis me oleme ühelt poolt investeeringutega võimalusi loonud. On olemas tööstuspargid, kus on elementaarne infrastruktuur, trassid, teed ja kõik muu, nii et ettevõtja saaks sinna tulla. Aga ta ei tule sinna praegu teatud tõkke pärast. Ta ei saa piisavalt pangalaenu ega suuda seda esimest investeeringut teha. Kui me suudaksime seda mitmesuguste finantsinstrumentidega toetada, nii et need töökohad sinna tekiksid, siis seda võiks lähiaastatel kindlasti teha. Ikkagi räägin ma ka noore spetsialisti stipendiumist. Ma ei tea teist viisi, kuidas noort inimest sinna Ida-Virumaale jätta või saada.

11:36 Esimees Eiki Nestor
Marianne Mikko, palun!

11:36 Marianne Mikko

Suur tänu! Riigihalduse minister Jaak Aab! Mind huvitab Ida-Virumaa inimõiguste aspektist. Nimelt, majanduslik sõltumatus on inimõigus. Ida-Virumaa naiste palgad on kehvemapoolsed. Mida teie kui ministri meelest saab riik teha, et soolist palgalõhet Ida-Virumaal vähendada? Teine küsimus: mida te arvate, mida saaks teha vene keelt kõnelevate naiste õigusteadlikkuse parandamiseks?

11:37 Riigihalduse minister Jaak Aab

Tänan küsimuse eest! Kindlasti on see asjakohane ja aktuaalne küsimus. Sellise lähenemisnurga alt ei ole ma küll tänaseks esinemiseks valmistunud. Kindlasti peaks seda seirama. Kui me valdkondadest räägime, siis see on pigem ikkagi sotsiaalministri valdkond. Aga kuna ka mina vastutan selle regiooni eest, siis ma panen selle kõrva taha. Võib-olla tõesti tasuks sellele mõelda. Ma ei oska öelda. Võib-olla on see probleem Ida-Virumaal sügavam ja suurem kui teistes piirkondades, aga see ei ole ainult Ida-Virumaa probleem. Venekeelse elanikkonna jaoks, jah, me oleme üritanud pakkuda igasuguseid meetmeid. Aga kui me, kuidas öelda, seda keskkonda inimesele arusaadavamaks ei tee … Ka siin on ju mitmeid meetmeid, mille abil riik üritab olla rohkem kohal, ma pean silmas haridus- ja keeleküsimusi. Aga, kuidas öeldagi, inimene peab nägema, et tal on sellest kuidagipidi oma elus kasu, et ta saab kas parema töökoha või lõimub paremini. Lisameetmed on mõeldud muidugi ka selle jaoks, et ettevõtlikumal inimesel, ka venekeelsel inimesel, oleks parem saada kätte neid toetusi. See on siin kirjas. Aga jään küll vastuse võlgu nende venekeelsete naisterahvaste kohta. Mul ei ole neid andmeid, aga peaks saama andmeid natuke võrrelda, et oleks mingi andmebaas olemas. Ega ma seda probleemi küsimärgi alla ei sea, tõenäoliselt see võib nii olla. See puudutab kindlasti ka Rahandusministeeriumi haldusalas olevat Maksu- ja Tolliametit. Aga küsime järele.

11:39 Esimees Eiki Nestor

Krista Aru, palun!

11:39 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Teie ülevaade plaanitavatest meetmetest oli küllalt üksikasjaline, kuid ma küsin veidi tagasivaatavalt. Ilmselt paistab valdkondlik killustatus silma ka siis, kui vaadata senist tegevust Ida-Virumaal. Kas ja kuivõrd on Haridus- ja Teadusministeeriumiga edaspidiseks läbi räägitud infotehnoloogiline ning üldse tehnoloogiline ja innovatiivne pool? Millised on keskvalitsuse plaanid just innovatsiooni ja tehnoloogilise poole arendamiseks, toetudes Ida-Virumaal olemasolevale potentsiaalile?

11:40 Riigihalduse minister Jaak Aab

Tänan küsimuse eest! Jälle aktuaalne küsimus. Ka sellest temaatikast oli just juttu kabinetis, kui me rääkisime lisameetmetest. Ma ei ole jõudnud haridus- ja teadusministri ega ka ettevõtlusministriga suheldes väga detailidesse minna. Nende ministeeriumide esindajad on selles töörühmas, kus me hakkame detaile välja töötama. Üks osa rahast peaks konkreetselt minema just uute tehnoloogiate ja innovatsiooni rakendamisse Ida-Virumaal. Konkreetse skeemi üle tuleb läbi rääkida, kas me toetame ettevõtjaid ja ettevõtlikke inimesi uute tehnoloogiate ja innovatsiooni rakendamisel EAS-i kaudu. Aga eesmärk on jälle mitmekesistada seda ettevõtluskeskkonda, mis Ida-Virumaal on. Me ju kõik pikemas perspektiivis saame aru, et põlevkivitööstus ei kesta igavesti, ning kui me ei leia sinna teisi ettevõtlusvorme ja tootmist, ka kõrgtehnoloogilist ja innovaatilist, siis me neid probleeme ei lahenda. Nii et seda tuleb vaadata kaugemas perspektiivis. Üks ettepanek selline on, jah.

11:41 Esimees Eiki Nestor

Anneli Ott, palun!

11:41 Anneli Ott

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud minister! Ma küsin nende tuhande töökoha kohta, mida valitsus plaanib Tallinnast välja viia. Siin on olnud kaks versiooni: üks on see, et tuhat töökohta Ida-Virumaale, ja teine on see, et tuhat töökohta üle Eesti. Te oma ettekandes ütlesite, et see toimub kolme aasta jooksul. Äkki te natukene täpsustate, mis hetkest see kolm aastat kehtima hakkab ja kas on ka mingeid

konkreetsemaid plaane mitte ainult Ida-Virumaa, vaid terve Eesti kohta? Väga huvitav oleks ka Kagu-Eesti kohta paari kommentaari kuulda.

11:42 Riigihalduse minister Jaak Aab

Tänan! Jälle väga aktuaalne küsimus. Ma käisin selle küsimusega kabinetis septembri alguses ja minu kohustus on minna kabinetti oktoobri lõpus või novembri alguses, et anda uuesti ülevaade. Riigipalgaliste töökohtade loomine maapiirkonda ja teatud mõttes seal ka kaotatud töökohtade kompenseerimine on selle valitsuskoalitsiooni riigireformi üks prioriteete. Ma olen öelnud, et valitsus on otsustanud, et see tuhat töökohta on teatud indikatsiooninumber 2019. aasta lõpuks. See protsess kogu aeg käib, ministeeriumid ja asutused võtavad ju otsuseid vastu. Paljud on juba mõne otsuse teinud ja inimesed liiguvadki maapiirkondadesse või pigem on küll nii, et luuakse töökohad ja inimene leitakse kohapealt. On ka mõni asutus, mille üleviimine on otsustatud ja mis on ka ajakirjandusest läbi käinud. On räägitud Erametsakeskusest, see on ministri käskkirjaga otsustatud. Ettevõtlusminister on EAS-i teatud osa kohta otsuse teinud. Räägitud on geoloogiateenistusest. Need on need asutused, mille kohta on konkreetne otsus vastu võetud. Väga paljudes valdkondades on tänapäeva tehnoloogiatest rääkides – see on niisugune hea tendents – põhjust rääkida ka sellest, et kui maavalitsused tegevuse lõpetavad, siis jääb, ütleme, riigiasutuste pinda maakonnakeskustes üle. Üks asi, mis mind rõõmsalt on üllatanud, on see, et kõik ministeeriumid on tulnud viimasel ajal järjest rohkem välja ettepanekuga, et tuleks jätta seal ruumi avatud *office*'i jaoks. Meil on järjest enam kaugtöötajaid, kes elavad seal piirkonnas ja teevad kaugtööd. See on minu arust väga hea trend, et Tallinnas töötajat juurde ei palgata, vaid inimene võetakse tööle Võrus, Paides või Põlvas. Erinevad asutused – sotsiaalvaldkonna asutused, keskkonnavaldkonna asutused, maaeluministri valdkonda kuuluvad asutused – võtavad kohapealseid inimesi tööle. Neil inimestel on vahetevahel vaja käia seal *office*'is ja teha oma asjad ära, aga nad töötavad kaugtöö põhimõttel. Kui mina mõtlesin alguses, et me peame ruumilises lahenduses arvestama mõne kohaga, siis nüüd räägitakse, et igas maakonnas peaks olema vähemalt kümme sellist töökohta. Nii et jään vastuse võlgu.

Raske probleem on see, et ministeeriumid ja ametid on saatnud tagasisidet, et nad viiksid töökohti usinasti Tartusse. Muidugi, Tartu on Lõuna-Eesti pealinn, seal on ju ülikool, teadusepool ja kõik see olemas, teatud asutused on sellega seotud ja see oleks kõige loogilisem koht. Ma arvan aga, et ambitsioon peaks olema ikkagi see, et igasse maakonnakeskusesse, nagu oleme öelnud, tuleks vähemalt 30–50 töökohta. Tähtaeg on 2019, selle poole me liigume. Me kogume informatsiooni, järjest tuleb ka ettepanekuid ministeeriumidelt. Aga korrektsioone on vaja pidevalt teha. Me seda novembri alguses arutame. Seal on erinevaid probleeme. Esialgu on otsustatud niimoodi, et kõik ministeeriumid ja asutused peavad selle ära korraldama oma eelarve raames. Aga on ju vaja maksta koondamisraha, on vaja ruume sisustada ja töövahendeid osta ka seal maakonnakeskuses või maapiirkonnas. RKAS-il on selleks teatud vahendid, aga ma ütleksin, et neid on vähe. Selle küsimuse juurde me peame kabinetis tagasi tulema, et see protsess nagu ladusamalt läheks. Hea on see, et teised ministrid on hakanud sellel teemal kaasa mõtlema. Praegu on kõigil väga palju tegevust, te teate seda ise. Toimub eesistumine, käivad mitmed reformid, on tõsiselt kiire, aga ka valdkondlikud ministrid on kaasa mõtlemas ja räägivad oma haldusalas asju läbi. Me loodame, et neid otsuseid hakkab nüüd järjest tulema.

11:46 Esimees Eiki Nestor

Liisa Oviir, palun!

11:46 Liisa Oviir

Aitäh, hea ettekandja, selle ettekande eest! Oma ettekandes te viitasite sellele, et ettevõtlusaktiivsus Ida-Virumaal on ülejäänud Eestiga võrreldes oluliselt madalam. Tõsi see on, aga sellest ka küsimus. Kas on tehtud uuringuid, mis võiks olla selle põhjus, ja kas valitsus on mõelnud kas EAS-i kaudu või mingil muul viisil luua ettevõtlusmeetmeid, mis on mõeldud just Ida-Virumaa jaoks ja mis arvestavad selle piirkonna vajadusi, tööstuslikku tausta ja kõike seda, et aidata sealsel ettevõtlusaktiivsusel kasvada?

11:47 Riigihalduse minister Jaak Aab

Tänan küsimuse eest! Nagu ma juba välja tõin, see on probleem. Ma olen sellest ettevõtlus- ja infotehnoloogiaministriga rääkinud ja ka kabinetis on ühe ettepanekuna kõlanud, et ettevõtlus- ja infotehnoloogiaministril tuleks läbi vaadata praegused ettevõtlusmeetmed. Mis on need takistused?

Osa asju on teada. On selge, et Ida-Virumaal on ju väga palju venekeelseid ettevõtjaid. Võib-olla see inimene valdab eesti keelt igapäevatasemel, aga ta ei ole võimeline tegema taotlust, et saada toetust oma ettevõtluse arendamiseks. Ma küll tean, et hea tahte korras on seda nii venekeelse kui ka eestikeelse juhendamisega tehtud näiteks Ida-Viru Ettevõtluskeskuses, aga peab vaatama, mis on see abi, mida siin vaja oleks. Ka konkreetsetes ettepanekutes on koolitus ja nõustamine sees, need on need konkreetsed ettepanekud ka raha kohta, mis mina tegin, see peaks EAS-i kaudu toimuma. Aga nüüd peaks tegema selgeks, mis see konkreetne asi on, mida me saame seal toetada. Meil on seal olemas arenguinstitutsioon, kuhu on ka omavalitsused ja ettevõtjad kaasatud. Nemad oskavad alati öelda, mis on see konkreetne tegevus, mis aitaks tuua ettevõtlikke inimesi rahastuse ja programmide juurde. Jah, see on tõsine probleem.

11:48 Esimees Eiki Nestor
Andres Ammas, palun!

11:48 Andres Ammas
Lugupeetav eesistuja! Lugupeetav minister! Lääne-Virumaa ja Ida-Virumaa olid kunagi üks valimispiirkond Riigikogu valimistel, aga siis, kartusest, et üks koll võtab kole palju hääli, lahutati see ringkond kaheks. Nüüd on olukord selline, et Lääne-Virumaa on hästi pisike, praegu viie mandaadiga, aga kui jätkub rahvastiku kontsentreerumine Tallinna ja Harjumaale, siis järgmine kord võib ta olla nelja mandaadiga. Kas Vabariigi Valitsusel on mõtteid, kuidas ringkondi ühtlustada? Kas nende mõtete hulka kuulub ka Ida- ja Lääne-Virumaa taasühendamise plaan? Kas see võiks enne järgmisi Riigikogu valimisi teoks saada?

11:49 Riigihalduse minister Jaak Aab
Tänan küsimuse eest! Ma tean, et koalitsioonierakonnad on neid teemasid kaalunud. Mina ise ei ole sellesse töörühma kuulunud. On olnud ka töörühm, kes on vaadanud just neid järgmiste valimistega seotud probleeme üle Eesti. Sa ise neid probleeme siin kirjeldasid. Aga detailsemalt ei oska ma öelda, kas on olnud ettepanekut, et peaks Virumaa uuesti ühendama, mis võib-olla tasakaalu mõttes ei oleks ka kõige parem. Me peame vaatama kogu Eestit ja kõiki valimisringkondi. Mina ei ole valitsuses konkreetset ettepanekut kuulnud, ma tean, et seda teemat arutatakse. Kas see otsus tuleb? Ma ei oska öelda, sest ega järgmiste Riigikogu valimisteni enam palju aega ei ole.

11:50 Esimees Eiki Nestor
Aitäh, härra minister! Küsimustele vastamise aeg sai läbi. Kolmas ettekandja on Keskerakonna fraktsiooni liige Mihhail Stalnuhhin. Palun!

11:50 Mihhail Stalnuhhin
Härra esimees! Lugupeetud kolleegid! Ma üritan teile rääkida midagi sellist, millest siin veel räägitud ei ole, ja püüan ka otsida seda põhjust, miks kogu aeg Ida-Virumaast räägitakse.
Tegelikult on ju nii, et kui me vaatame igasugu majanduslikke näitajaid, siis on vähemalt neli, aga mõnes valdkonnas viis maakonda, mis jäävad Ida-Virumaast tahapoole. Need on näiteks lõunamaakonnad Valga ja Põlva ning Kesk-Eestis olev Jõgeva. Aga tavaliselt räägitakse siiski Ida-Virumaast, kusjuures seda on tehtud nii kaua, kui mina ennast siin Riigikogu saalis mäletan, s.o 1999. aastast. Ikka need vestlused korduvad ja korduvad. Kui üks ettekandja, Lembit Kaljuvee, oli siit puldist lahkunud, siis me vestlesime koridoris sellel teemal, kui mitu aastat võib see kõik veel niiviisi edasi minna. Ma arvan, et halval juhul ka 25 aasta pärast, kui siin saalis istuvad hoopis teised inimesed, arutavad nad ikka sedasama Ida-Virumaa küsimust.
Milles on asi? Ma püüan faktiliselt näidata, kuidas on muutunud meeleolud. Siin saalis me pidime rääkima Ida-Virumaa majanduslikust olukorrast, aga siin kõlas ka sõna "lojaalsus", jälle ja jälle. Ikka kõlas neid küsimusi, mille alltekst oli selline, et kuidas neid seal Ida-Virumaal muuta. Kunagi elas Narvas sotsioloog Sergei Gorohhov. Teda ei ole juba kümme aastat meiega, aga ta läks ajalukku sellega, et alates 1989. aastast tegi ta Narvas igal aastal väga üksikasjalikke uuringuid. 20 aasta jooksul kordusid nendes mõned küsimused. Neid küsiti 20 korda ja nüüd on võimalik vaadata, milline on olnud dünaamika. Esimest korda tegi ta seda uuringut 1989. aastal ja siis oli seal selline lause: "Eesti Vabariigi

sõltumatuse rikkumine Nõukogude Liidu poolt 1940. aastal." Inimene sai valida, kas see oli või seda ei olnud ja oli ka mingi ebamäärane vastusevariant. Kordan, et see oli 1989. aastal. Siis oli veel Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Kommunistlik Partei, töötas tollane meedia, kohal oli KGB. Siis võeti selliseid ankeete väga teravalt vastu. Sellegipoolest märkisid 1989. aastal Narvas 49% vastanutest, et sõltumatuse rikkumine oli. See tähendab, et 1989. aastal olid 49% Narva elanikest täiesti lojaalsed. Ebamäärase vastuse andsid 21%. Ma paneksin need 21% sellele 49%-le otsa. Miks? Tollal, nagu ma juba märkisin, elu veel ei näidanud, et Nõukogude Liit lähiajal laguneb ja inimestel oli, mida karta. Nii et vähemalt 70% oli neid inimesi, keda siin saalis nimetatakse lojaalseks Eesti Vabariigile. Ma ei hakka iga aastat lahti selgitama, hüppame kümme aastat edasi, aastasse 1999. Juba tegutseb Eesti Vabariik, Laar ja Vahtre on kirjutanud oma ajalooõpikud, koolis on hoopis teine programm, ajalugu tõlgendatakse absoluutselt teisiti ja Gorohhov teeb järjekordse küsitluse. Küsimusele, kuidas te hindate seda, kas oli sõltumatuse rikkumine Nõukogude Liidu poolt, vastas "oli" 29%. 1989. aastal oli nii arvanud inimesi 49%, nüüd oli see arv vähenenud peaaegu poole võrra. Ebamääraseid vastuseid oli 58%. Ma tuletan teile meelde, et täpselt nii, nagu ma hindasin KGB ja Eesti kompartei mõju jms, tuleb 1999. aastal olukorda otse vastupidi hinnata. Inimesed mõtlesid juba selle peale, et on olemas hoopis teine propaganda, hoopis teised võimud hoopis teise suunitlusega, sh on olemas kaitsepolitsei. Seda 58% ma 29%-le otsa ei liidaks. Ma ütleksin, et lojaalsus oli enam kui kaks korda kukkunud. Kas inimesed olid saanud selle ajaga targemaks ja olid õppinud ajalugu? Ei. See oli reaktsioon sellele, mida nad nägid oma elus. Nad nägid suhtumist endasse. Kui kümme aastat enne seda räägiti niiviisi, et Eesti on väike, aga väga distsiplineeritud ja tsiviliseeritud riik, siis nüüd nad nägid, et kui keegi maha müüakse, siis müüakse maha neid, nii nagu müüdi maha Kreenholm, kus oli töötanud 13 000 inimest, aga kus 1999. aastal töötas kõigest 2500 inimest. 10 000 inimest linnas, kus elab 70 000 inimest – kas te kujutate seda ette? – jäid tööta. Tollal ei astutud mitte mingeid samme, et kuidagi parandada nende olukorda, kas ümber õpetada või kuidagi toetada. Läheme edasi, siis ma võtan teema kokku. Aastal 2008 tegi Gorohhov kahjuks oma viimase uuringu. Tollal vastas nii, et sõltumatuse rikkumine oli, vaid 19% küsitletutest. Niisiis, 1989 – 49%, 1999 – 29%, 2008 – 19%. Ega inimene ei hinda ajaloolist sündmust, tema teadmised ei muutu, seda enam, et need oleksid võinud muutuda ainult teises suunas. Aga lojaalsus kukkus selle ajaga 3,5 korda. See on otsene reageering sellele, kuidas sinusse suhtutakse. Ainult see, mitte midagi muud. Kui ma loen Facebookist, et keegi Narvas elavatest eestlastest võrdleb seda linna Ida-Ukrainaga, siis ma saan aru, et suhtumise mõttes see ongi õige. Kodusõda, mis Ukrainas käib, sai alguse sellepärast, et, ütleme niiviisi, kiievlased, üldse läänepoolsest Ukrainast pärit inimesed suhtusid väga üleolevalt Ida-Ukrainasse, kuigi nad said aru, milline tööstus seal on ja et sealsed inimesed eriti neist ei erine.

See suhtumine on alati olnud selline, et mõni inimene, kes tuli väljastpoolt, oli Narvas täiesti üllatunud ega saanud aru, mis toimub. Ma toon sellise näite, selle koosseisu ajal ma seda veel toonud ei ole. Üks uus investor, väga suur investor, kes tuli Narvasse, korraldas ratsavõistlused. Kokku tuli 200 hobu üle terve Euroopa. Fantastiliselt ilus, Narva linnuses toimus see üritus, kõigil oli juba hea tuju, kõik said aru, et asi õnnestus, juba 5000 inimest oli selles hoovis käinud. Aga Jaanika närveeris ja närveeris, vaatas kella ja väravate poole. Me ütlesime, et lõpeta, kõik on ilus, isegi ilm, kõik on korras. Tema ütles, et ta ei saa, ta peab veel intervjuu tegema. "Kellele?" – "Eesti Televisioonile." Kõik ümberringi hakkasid naerma. Miks? Sest me teame, et kui Narvas juhtub midagi halba, siis on ETV korrespondent momentaanselt kohal. Momentaanselt! Aga kui juhtub midagi toredat ... Andres, ma tean, see on niiviisi ja see on aastaid niiviisi olnud. Kui avatakse mingi ettevõte, kui toimub midagi tähtsat ja ilusat, siis see ei huvita ametlikku meediat absoluutselt.

Selle tulemuseks võib olla näiteks selline juhtum, mis on ka väga naljakas. Olin siis volikogu esimees vist seitsmendat või kaheksandat aastat. Peale tööd läksin ühte kohvikusse. Seal Ingeris said tollal õhtuti kokku ärimehed, neil oli oma klubi. Sealt oli mõtet läbi käia, sa nägid seal tervet linna. Vaatasin, et mehed istuvad ja hirnuvad. Küsisin, et miks neil nii lõbus on. "Aga Tartust käis üks ametnik kontrollimas, kuidas me Euroopa raha investeerisime." Nad olid nimelt teinud sellesse hotelli ühe konverentsisaali. Mis selles siis lõbusat oli? Kohe selgitan. Nemad istusid ja ootasid seda ametnikku hotelli all olevas restoranis, kus on klaassein. Kell oli juba 11, proua oleks pidanud kohal olema. Siis helises telefon ja proua küsis rõõmsalt, kas keegi saaks talle vastu minna. Jah, muidugi, Narva on ju tohutult suur linn, kui sa Tartust tuled, siis sa eksid momentaanselt ära, sest sa ei ole harjunud nii suures linnas elama, see on ju selge. "Ütelge, kus te olete, me tuleme teile järele. Mida te oma autost praegu näete?" Tema ütles: "Teid, ma näen teid. Ma olen siinsamas vastas." Seal on 20 meetri kaugusel parkimisplats. Mehed

üllatusid, aga kui on vaja vastu minna, siis tuleb minna. Nad tõusid, läksid välja ja tõid ta pidulikult hotelli. Mitte keegi asjast aru ei saanud. Võib-olla Tartus on sellised kombed, et kui ametnik tuleb, siis peab vastuvõttev pool autole vastu minema ja inimese kohale toimetama, võib-olla seal käivad asjad niiviisi, ega me ei tea. Õhtul, kui see ametnik oli vaadanud üle konverentsisaali, talle oli tehtud ekskursioon galeriisse, temaga oli käidud linnuses, näidatud talle promenaadi jne, siis ta selgitas seda. Ta oli olnud kindel, et Narva on nii kuritegelik linn, et niipea kui sa autost välja tuled, siis varastatakse sind paljaks või lüüakse maha. Seda veel parimal juhul, eks ju, võib ka midagi veel hirmsamat juhtuda. Kust selline arusaam tuleb?

Ma näen Narvas Eesti turismibusse. Ma ise elan Pimeaia juures. Ma kogu aeg näen, kuidas inimesed, kes tulevad bussist välja, lähevad vaateplatsile ja näevad meie fantastilist kaldapealset. See on nii ilus, sealt avaneb selline vaade. Ma vaatan, et inimesed on täiesti pettunud. Nad teadsid hoopis midagi muud, Narva oleks pidanud kuidagi teisiti välja nägema. Kuidas seda arusaama muuta? Kuidas seda muuta?

Ja see üleolev suhtumine! Ma käisin kevadel Sisekaitseakadeemias. Seal toimusid debatid sellel teemal, kas viia Sisekaitseakadeemia Narvasse või mitte. Vestlusringis osales seitse või kaheksa inimest, kellest üleviimist toetas üksainus. Kuigi mina olin Siseministeeriumi kutsel sinna kohale läinud, mulle seal kohta ei antud. Seal kõlasid umbes sellised laused – kusjuures seda ütles ühe Sisekaitseakadeemia kolledži direktor –, et kui on vaja Narvas uusi töökohti, ehitage sinna uus vangla, see vastab sellele olukorrale, mis seal on, aga see olukord ei muutu sellega, kui Sisekaitseakadeemia sinna tuleb. Vägisi võtsin lõpus mikrofoni enda kätte ja ütlesin kõik, mis ma nendest arvan. Aga seda suhtumist kasvatatakse isegi Sisekaitseakadeemias ja inimesed olid sellega nõus. Mitte uus kõrgkool, vaid uus vangla!

Kuni ei muutu see suhtumine, ei muutu tegelikult mitte midagi. Räägitakse pidevalt sellest, et Narva jookseb tühjaks, Narva jookseb tühjaks. Ma võtsin kätte Statistikaameti andmed ja vaatasin need läbi. Kas te teate, mitme Eesti linna elanikkond on alates 1990. aastast suurenenud? Neid ei ole mitte kaks, vaid üks. Üks, Marko, üks. Kõigi ülejäänud linnade elanikkond on vähenenud. Kas te teate, mis linn see on, mille elanikkond on suurenenud? Mõni siin saalis võib arvata, et Tallinn. Andres teab, sest Andres teab kõike. See on Maardu, ainus Eesti linn, mille elanikkond on alates 1990. aastast suurenenud, kõik teised on elanikke kaotanud. Aga kui räägitakse sellest, et on kriis, siis kedagi ei huvita, et Tartu elanikkond on selle ajaga vähenenud täpselt niisama mitu protsenti kui Narva oma – 20%, mitte kedagi ei huvita, et Tapa elanikkond on vähenenud 48%. Kõik räägivad kogu aeg sellest, et Ida-Virumaa on miskipärast vaat selline omapärane, see jookseb tühjaks.

Ma alustasin sellest, kuidas ma Lembit Kaljuveega siin koridoris rääkisin. Me tõesti oleme kogu aeg oma kodukandis mõelnud sellele, mida annaks teha. Ma pean ütlema, et kõik uued maavanemad, kes on tulnud – mina olen viimaste aastate jooksul näinud vähemalt nelja –, on alustanud sellest, et on lubanud muuta ülejäänud Eesti suhtumist Ida-Virumaasse. Eks ju, Valeri, kui uus inimene tuleb, ta kohe ütleb, et tema teeb selle ära. Aga umbes aasta pärast, kui sa küsid tema käest, mida sa siis muutsid, mitu protsenti sa sellest lubadusest täitsid, siis selgub, et ei ole olnud mingit muutust. Seda ongi praktiliselt võimatu teha. Vaat see on ülesanne: muuta suhtumist. Kas me suudame seda teha?

2005., 2006., 2007. ja 2008. aastal rahastas linn sellist programmi, et me lihtsalt ostsime eri kanalitelt uudisteaega ja tegime reportaaže sellest heast, mis meie linnas toimub: kas mõni kultuuriüritus, avatakse mõni uus ettevõte või on renoveeritud mingi hoone. Aga me loobusime sellest. Omadele Narvas ma räägin, et meil on vaja lihtsalt edasi areneda niiviisi, et igaüks, kes siia tuleks, teeks suured silmad ja hakkaks kadestama. Aga see võtab aega, see võtab järgmise veerand sajandit.

Küsimus on ikka ja jälle selles, et kui teile ei meeldi teise inimese või asutuse (kui tegemist on juriidilise isikuga) suhtumine, siis saage aru: see on ainult sellepärast nii, et teil puudub dialoog. Võib rääkida sellest, milline pikk lugu on olnud haridussüsteemi väljatöötamine ja kui palju on sellel teemal vaieldud. Aga selle kõrval peaaegu ei ole küsitud õpetajate ja omavalitsuste arvamust, see on olnud peaaegu null. Õigemini on küll küsitud, aga alati vaat niiviisi, et tee õige järeldus, sest ega sul suurt muud võimalust ei ole, rabele, kuidas tahad.

Lõpetuseks ütlen kõige täpsema asja, mis Ida-Virumaad puudutab. Me räägime sellest kriisist, mis on. Praegu on Narvas näiteks võetud suund, mida on aastate jooksul pähe määritud, et linna tuleks jätta üks gümnaasium. Linna, kus on 59 000 elanikku, tuleb jätta üks riigigümnaasium. Kui te mõtlete, et praegu on Ida-Virumaal ja konkreetselt Narvas mingi kriisiolukord, siis kümne aasta pärast peale seda, kui linnas on võimalik saada haridust ainult riigikeeles – ei ole mingit erandit –, tundub see olukord, mis

on praegu, unistusena. Aga see protsess toimub, mitte keegi ei taha kohalikku spetsiifikat arvesse võtta. Mida sellega teha? Selles osaleb enamasti meedia, nagu ma ka rääkisin. Andresele, kes eitavalt pead raputas, ma toon hiljem kas või tuhat näidet. Kõige ilusam näide on muidugi selle kohta, kuidas presidendivalimiste ajal tehti Rüütlist neeger, KGB agent ja mida talle kõike pähe ei määritud, eks ju. Ainult Delfis, ma lugesin kokku, oli tollal 180 negatiivset artiklit Rüütli kohta. Mul ei ole erilist armastust ei Rüütli ega Ilvese vastu, aga Ilvese kohta oli ainult üks kriitiline materjal. Ainult üks. Täpselt sama skeem kehtib Ida-Virumaa suhtes. Kuidas selle vastu midagi teha, sellest on vaja praegu mõelda. Aitäh!

12:10 Aseesimees Enn Eesmaa

Küsimuste vooru avab Kersti Sarapuu. Palun!

12:10 Kersti Sarapuu

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Me, Mihhail, tunneme sind kui põlist idavirumaalast ja narvakat. Me näeme, et Narva linn on sulle tõesti südameasi. Aga ole hea ja ütle, milline oleks see konkreetne ja väga tugev samm, mille peaks ette võtma, et Ida-Virumaa majanduse arengule hoogu juurde anda.

12:11 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Ma ei ole põline narvakas ja idavirumaalane ka ei ole. Ma sündisin Tartus, ma olen tartlane. Jah. Iga kord, kui ma kasutan sõna "kartul", siis ma pean mõtlema, kuidas minu vanaema seda nimetas, kas ta ütles "kartulit" või "kartulat". Tema nimetas seda valesti.
Mis annaks Ida-Virumaale selle tõuke? Minu arvates on praegu need võimalused välistatud. Piirilinnal oleks kõige efektiivsem kasutadagi just seda piiril asumist: transiit, logistilised laod, turism jne. Ma ütlen sulle, Kersti, et on vaja parandada suhteid meie idanaabriga. Meil on tööstusalal, millest siin juttu oli, Jaak vist rääkis sellest, ehitatud kaks tohutult suurt transiidiladu, mis seisavad praegu tühjana. Meil oli 37 maatükist, kuhu oleks võinud tulla 37 ettevõtet, broneeritud juba üle 30, siis aga algasid kõik need sanktsioonid ja kõik muu jama, millest kaotas tohutult meie põllumajandus, kaotas tohutult ka transiit. Kunagi veel arvutatakse kokku, kui palju Eesti majandus sellest kaotas. Aga meil lihtsalt kadusid ära kõik arenguvõimalused, sest mis puudutab kõike ülejäänut, siis meil on samad tingimused nagu ülejäänud Eestis. Kas mingi ettevõtlus areneb Võrus, Valgas või Narvas, selles mõttes me ei erine, meil on ühed ja samad tingimused. Nii et kui asutakse euroliidu piiril, siis on kõige tähtsam, et naabriga oleks hea majanduslik koostöö. Selge see. Kui seda ei ole, siis kaovad kõik need eelised, kõik need head suured võimalused. Hetkel neid ei ole.

12:13 Aseesimees Enn Eesmaa

Helmut Hallemaa.

12:13 Helmut Hallemaa

Hea eesistuja! Hea ettekandja, pinginaaber! Mulle meeldib hea kolleeg Andres Ammase mõtteviis. Aga mina läheksin veel kaugemale, ma läheksin sisuliseks. Kui Eesti riik sündis, siis oli Virumaa üks, see on ka sünnidokumendis niimoodi fikseeritud. Praegu on Virumaa väga eriilmeline – Ida-Virumaa ja Lääne-Virumaa – arengu, rahvastiku, keele ja ka kõigi muude asjade poolest. Ma küsin sinult, kes sa oled sündinud väljaspool seda ala, aga oled hästi pikalt Narva volikogus olnud ja ka siin saalis Eesti asja ajanud. Sa oled ju rahvuselt venelane, aga eesti filoloog. Kas on üldse kunagi enam võimalik ühtne Virumaa, ma mõtlen just sisuliselt, mitte administratiivselt?

12:14 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! See peab olema võimalik. Ma toetaksin seda ideed, et ühendada kaks Virumaad, Ida-Virumaa ja Lääne-Virumaa üheks. See mõjutaks seda probleemi, millest ma rääkisin, seda suhtumise probleemi. Ma pole sada protsenti kindel, aga ma arvan, et see siiski mõjutaks. Kui enne 2003. aasta valimisi jaotati Virumaa kaheks, siis see toimus selgel poliitilisel põhjusel: taheti jätta Savisaar suurest häältesaagist ilma. Ta pidi siis valima, kas ta läheb Ida-Virumaale või Lääne-Virumaale. Lõpuks ei aidanud see jagamine absoluutselt, sest ta läks lihtsalt kandideerima Tallinnasse Lasnamäele. Ja oligi kõik. Aga Virumaa läks pooleks ja rahvas sellest aru ei saanud. Inimesed ei saanud aru, et seda tehti poliitilistel

põhjustel, selleks et Savisaare häältesaaki vähendada. Inimesed said sellest niiviisi aru, et nüüd põliseestlased tahavad meist lahku minna, et meiega mitte koos olla. Iga poliitiline samm, mis sa teed, jätab väga suure ja sügava jälje. Võib-olla sellepärast, et sellised erutavad asjad mõjutavad pärast tervet elu. Näiteks, juba 1999. aastal, uskuge või mitte, räägiti haldusreformist. Tollane siseminister tuli Eesti Keskerakonna fraktsiooni, see oli Tarmo Loodus. Ta riputas seina peale kaardi ja ütles, et tema esmane pakkumine on vaat see, see ja see. Mina vaatasin seda kaarti ega saanud midagi aru. Mida see punane rõngas ümber Narva linna tähendab? Tema lihtsalt ei teadnud, ma arvan, kes ma olen. Kui mind kuulata, siis ei oska ju arvata, et ma narvakas olen. Ma ei tea, aga ta selgitas puhtsüdamlikult, et Narva jääb sellest reformist välja, Narva jääb eraldi ja üldse, 20 aasta pärast on see energeetikute ja pensionäride asula, seal on 30 000 – 35 000 elanikku ja rohkem polegi vaja, see asub sellises kohas ja rahvas on seal ebalojaalne. Niiviisi nägi tema seda reformi. Ja see jääb meelde. Kui räägitakse selliseid asju ja kui toimuvad sellised asjad … Ma tuletan meelde eelmist presidenti, kes nimetas vene keelt, Puškini ja Tolstoi keelt okupatsioonikeeleks, või Riigikogu liiget, kes pani ette üldse mitte toetada Ida-Virumaad üheski küsimuses, ka mitte HIV-epideemia korral. Milline mulje sellest jääb? Inimesed näevad sellist suhtumist ja see lõikab kõik arenguteed ära. Nii et ma arvan, et see Lääne- ja Ida-Virumaa taasühinemine võiks olla positiivne, kui see õigesti läbi viia. Seda enam, et nüüd ei ole konkurentsi maavanema kohale, eks ju, ja see ei tekita poliitilisi probleeme. See võiks muidugi tehtud saada. Ühtne Virumaa peab olema taastatud, ma arvan.

12:18 Aseesimees Enn Eesmaa
Palun, Barbi Pilvre!

12:18 Barbi Pilvre
Aitäh, hea juhataja! Hea kõneleja! Kui keeruliseks te hindate narkoprobleemi Ida-Virumaal ja kuidas oleks seda kõige mõttekam lahendada?

12:18 Mihhail Stalnuhhin
Aitäh! Näete, me jälle räägime ühest sellisest asjast, praegusel juhul narkoprobleemist, aga minult väga tihti küsitakse ka kuritegevuse kohta. Siis ma võtan välja statistika ja näitan inimestele, et näiteks Tallinnas on kuritegusid 100 000 inimese kohta palju rohkem kui Ida-Virumaal. Kui narkomaaniast rääkida, siis võin öelda, et kaks aastat tagasi toimus üle Euroopa üks uuring. Ma ei tea, kas te olete sellest teadlik või mitte, aga on võimalik määrata narkootikumide tarbimise taset, kui lihtsalt võtta kanalisatsioonivett ja selle analüüs teha. Seda tehti üle terve Euroopa kõikides pealinnades. Tallinnast kehvemale kohale jäi ainult Kiiev. Tähendab, meil on see probleem üle terve riigi, mõnikord sellest lihtsalt ei saada aru. Kunagi alustati sellist vahetust, et lõunapiiri tolliametnikud lähevad idapiirile ja vastupidi, vahetades kogemusi, teenides kord ühes kohas ja kord teises kohas. Selline asi on alati kasulik. Kui Ida-Virumaa politseinikud tulid Lõuna-Eestisse, siis nad said aru, et narkomaane on seal piisavalt, kohalikud lihtsalt ei tea, mida vaadata. Kui narkojoove ei ole selline, et inimene on juba maha kukkumas, vaid ta on lihtsalt lõbu jaoks midagi võtnud, siis see, kes teab, mida vaadata, saab aru, et ta on narkojoobes, aga kohalikud lihtsalt ei saanud aru. Mina arvan, et see probleem on fantastiliselt suur üle terve Eesti.
Mida teha? Kunagi istus siin saalis Koit Pikaro. Veel tollal, see oli vist X Riigikogu ajal, me valmistasime temaga ette väga tõsiseid seadusandlikke ettepanekuid, mis meie arvates pidid suurelt jaolt selle probleemi lahendama. Siis meile selgitati, et see, mida me pakkusime, ei lähe läbi, sest narkokuriteod – ma ei tea, kuidas praegu on, mul on omad tööasjad siin, eks ju, ma juuraga enam nii palju kokku ei puutu – on teise järgu kuriteod. Meie tahtsime need muuta esimese järgu kuritegudeks, aga meile öeldi, et see ei ole võimalik, kuna siis jääb ära teatud operatsioonide tegemise võimalus jne. Maailmapraktika näitab ainult ühte: karistus peab olema ülirange. See inimene, kes müüb narkootikume, ei ole kaupmees, vaid ta on mõrtsukas. Täpselt niiviisi on vaja teda hinnata. Kui ei ole võimalik teda nööri otsa tõmmata või maha lasta, siis ta peaks vähemalt istuma nii kaua, et ta saaks aru, et see siiski ei ole kasulik äri. Aga meil ei ole sellist suhtumist, ei ole.
Ma arvan, et see probleem on üle terve Eesti. Eesti on kahjuks muutunud narkootikumide transiitriigiks, meie kaudu pidavat liikuma heroiin Euroopasse ja Venemaale liiguvad meie kaudu igasugused (ma ei tea nende nimetusi) kunstlikult saadud narkootikumid. Midagi jääb teele maha ja sellega võitlemiseks on ainult üks võimalus: maksimaalselt karm karistus. See kehtib kogu Eesti kohta, mitte ainult Ida-

Virumaa kohta. Ma pean teile ütlema, et ma väga palju liigun Narvas, kusjuures äärelinnas, ringi pimedas. Hea küll, hommikul kõik nad magavad joobes, aga ka õhtuti, siis kui lõbusad kambad ringi käivad, ei ole mul olnud ühtegi konflikti vähemalt kolm aastat. Naine muidugi ütleb, et sa ei kujuta ette, kuidas sa välja näed, 120 kilo ja kõrval veel 50-kilone koer. Aga asi ei ole siiski selles. See probleem on meil olemas, aga see ei erine teiste Eesti linnade probleemist.

12:23 Aseesimees Enn Eesmaa
Toomas Paur.

12:23 Toomas Paur
Hea juhataja! Austatud ettekandja! Põlevkivikaevandustest väljapumbatava vee hulk võib ulatuda kuni 200 000 kuupmeetrini päevas. Milline on olukord puhastusseadmetega? Asuvad ju seal läheduses mitmed lõhejõed, näiteks Purtse.

12:24 Mihhail Stalnuhhin
Aitäh! Toomas, kuule, sinu kõrval istub Valeri, kes on keskkonnakomisjoni liige ja elab seal, kus põlevkivi toodetakse ja vett pumbatakse. Ma arvan, et isegi mingit, ma ei tea, rolli siin puldis täites ei hakka ma sulle üldse sellele küsimusele vastama. Küsi naabri käest, tema teab.

12:24 Aseesimees Enn Eesmaa
Andres Ammas.

12:24 Andres Ammas
Lugupeetav eesistuja! Lugupeetav ettekandja! Sa esitasid meile selle efektse protsendirea ja põhjendasid seda lojaalsuse vähenemise või ajaloo mõistmise muutumisega, n-ö Eesti valitsuse ebaõnnestunud poliitikaga, nimetagem seda nii, ja võib-olla ka, ma ei tea, ebaõnnestunud propagandaga. Aga täna ei maininud sa sõnakestki ühest olulisest faktorist ja minu meelest sa enamasti oma emotsionaalsetes sõnavõttudes ka unustad selle: meie naaberriigi meedia ja see, et Ida-Virumaa on suuresti Vene meedia mõjuväljas. Palun peatu sellel natuke. Sa oled kindlasti selle üle mõelnud ja analüüsinud, kui suur ja milline see mõju on. Kas see on Eesti riigi suhtes ainult vaenulik? Kui suur on see ajupesu, mida see meedia korda saadab? Sa, hea kolleeg, armastad rääkida Eesti meediast, aga räägime täna Vene meediast.

12:25 Mihhail Stalnuhhin
Aitäh! Kui ma Vene meediast räägin, siis tavaliselt visatakse see intervjuust lihtsalt välja ega trükita seda, kusjuures seda teevad nii Eesti kui ka Vene meediakanalid, sest ma räägin seda, mida ma mõtlen. Milline see mõju on? Ma ütlen sulle. Minu suhtlusringi kuuluvad enamasti sellised 35-aastased ja vanemad inimesed. Noorematel inimestel on lihtsalt oma huvid. Ma suhtlen nendega, kui ma käin koolides ja kohtun lõpetajatega, aga ma ei saa nende kohta anda sulle isegi mingit hinnangulist arvamust, aga nende kohta, kes on 35-aastased ja vanemad, ma arvan, et Vene meedia mõju neile on ligi 100%. Nagu ma olen rääkinud, kui ma Narvas ringi liigun, siis ma tavaliselt jätan varuks, sõltub muidugi marsruudi pikkusest, mingi veerand või pool tundi, sest on vältimatu, et võetakse nööbist kinni ja tahetakse arutada mingit sensatsioonilist uudist. Ma lihtsalt näen seda. Narvas oli 1. jaanuaril 2017. aastal 59 463 elanikku, nendest 4% olid eestlased, kusjuures mõned eestlased on sellised, kes eesti keelt üldse ei valda, nad lihtsalt kunagi olid passi järgi eestlased. Seda kompenseerivad need inimesed, kes tulevad ajutiselt kas õpetajateks või teenima piirile vms. Nemad tõenäoliselt vaatavad Eesti kanaleid, Eesti saateid, loevad Eesti lehti jne, aga ülejäänute kohta ma arvan, et väga lihtsatel põhjustel – mentaliteedi vastavus ja huvitavus – vaadatakse Vene kanaleid. Mul on ka huvitavam vaadata mingit Solovjovi saadet, sest neil saadetel on omapära. Saates on esinejaid seinast seina, seal on alati konflikt olemas, seal on alati kohal nii Putini-meelsed kui ka Putini-vastased. Kui sa võrdled nende argumentatsiooni, peale seda kontrollid midagi internetist, et saada aru, kes neist valetas ja kes tõtt rääkis, siis formeerub suhtumine.
Kuidas suhtuda sellesse propagandasse? Sulatõsi on see, et 1990. aastatel Eestit üldse ei märgatud, Eestist üldse ei räägitud, seda üldse ei olnud. Eesti teemad hakkasid esile kerkima kümme või kaksteist

aastat tagasi. Ma ütleks niiviisi, et ETV+ tekkis kui reaktsioon sellele, et Venemaa hakkas Eesti venelastele tähelepanu pöörama. Kuidas sellesse suhtuda, see on juba omaette küsimus. Näiteks, saates vaieldakse selle üle, milline on haridussüsteem Balti riikides. Ma ei tea, kuidas täpselt on asjad Lätis, ma ei tea, kuidas täpselt on Leedus, aga ma tean, kuidas on Eestis. Ma tean, et eelmise aasta 1. septembril avas oma uksed 68 kooli, kus lapsi õpetatakse vene keeles. Aga nüüd istub seal saates inimene – konkreetselt oli see Dmitri Linter, tunned sellist võib-olla – ja räägib, et kogu Eesti haridussüsteem on eestikeelne. Haridusministeeriumist on saadetud sellesse saatesse mingi spetsialist, kes ei vaidle üldse talle vastu. Seetõttu inimene, kes elab väljaspool Eesti territooriumi, arvabki niiviisi, et siin ei ole üldse koole, mis töötavad vene keeles. Peale seda muutub meie inimeste suhtumine nendesse kanalitesse juba kriitiliseks. Seda näevad kõik, muuseas. Inimesele võid valetada naabri kohta, aga kui hakatakse sinu enda kohta valetama, siis sa saad kohe aru, et see on vale. See propaganda ei ole eriti mõjuv nendes küsimustes, mis puudutavad konkreetselt Eestit. Tavaline nipp on selline, et räägitakse väljarändest. Me ju ise teame ka, et väljaränne on üsna tõsine probleem. Räägitakse sellest, et tööstust enam ei ole. Noh, kunagi oli, eks ju. Mina vaidleksin vastu, et need olid Nõukogude Liidu kesksed tohutult suured ettevõtted. Tekstiilitööstus ei saa Euroopas lihtsalt löögile, ei suuda pakkuda konkurentsi Pakistanile või Hiinale. Selliseid tehaseid nagu Baltijets, Dvigatel ja Sillamäe, kõiki neid ettevõtteid (Sillamäe oli ju kunagi kinnine linn) Eestil lihtsalt vist vaja ei ole, see toodang, mis seal toodeti, ei ole konkurentsivõimeline. Nii et kuulad seda ja hindad, aga see jutt on selline, et sellistest asjadest joostakse nagu üle. Need on nagu aksioomid, et see on paha. Mina saan aru, et see ei ole nii väga paha. Väljaränne on paha, eks ju, aga me elame selle üle. Mida rohkem Aafrikast tuleb Euroopasse inimesi, seda rohkem tuleb neid tagasi Eestisse, see dünaamika on juba olemas. Nii et Eesti riigi vastane propaganda on tekkinud alles viimastel aastatel. Seda kanalit, mis meil Eestis ärevust tekitas, mis ta oligi, Sputnik, olen ma nädalate jooksul jälginud. Kõik faktid on seal kontrollitud, sest nad saavad aru, et kui nad valetavad, siis nad saavad nii vastu päid ja jalgu, et jumal hoidku. See on lihtsalt üks vaidlus, see on debatt. Kui sa julged, siis võta sellest osa. Aga meie vist ei julge. Inimesed tulevad siia selleks, et kohtuda, aga mingi professor, kes tegeleb põhjarahvastega, peetakse lennujaamas kinni ja pärast visatakse riigist välja. See ei ole tark. Nii et see, mis sealt Vene poole pealt tuleb, on huvitav, sest seal on debatt, seal ideoloogilised vastased iga päev kohtuvad ja vaidlevad ning sinu asi on otsustada, kellel on õigus. Meie miinus on see, et meil seda debatti üldse ei ole. Võib-olla me ei saa seda endale lubada, ka selline võimalus on.

12:33 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Krista Aru!

12:33 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud ettekandja! Te rääkisite täna palju suhtumisest ja suhtumise kujundamisest. Oluline koht selle suhtumise kujundamisel on minu meelest alati kultuuril, kultuuriruumil. Kuidas te hindate Narvas tegutseva Narva Muuseumi tegevust selles vallas? Mis siis ikkagi on Narva Muuseumile konkreetselt ette heita, miks need suhted linnavalitsusega on väga pingeliseks kujunenud?

12:34 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, Krista! Teist küsimust oleks olnud vale oodatagi. Ma võin vastata ainult kui muuseumikülastaja. Ma kolisin Narva 1985. aastal ja mitu-mitu aastat järjest oli niiviisi, et alguses käisin ise seal muuseumis, pärast käisin vanema pojaga ja siis noorema pojaga. Hiljem käisin nende sõpradega, kes tulid külla, sest kui ma kommunaalkorterist välja kolisin, siis hakkasid külalised käima. Alati oli huvitav, sest seal oli kuidagi kodune, seal oli väga palju vaadata Narva ja kogu Virumaa ajaloo kohta. Pärast hakkasid asjad muutuma, hakkasid kaduma ennekõike need asjad, mis olid seotud nõukogude ajaga. Tundus, et kui tollal sai tehtud midagi head, siis sellest enam rääkida ei tasu, selle saali paneme kinni, sellest enam ei räägi jne. Nagu see polekski meie ajalugu, nagu see oleks olnud mingi vale, mida ta ei olnud. Siis oli niiviisi, et lähed muuseumi ja sul on lihtsalt igav, sest kuskilt on sinna toodud mingi näitus, mis ei ole interaktiivne ega anna sulle midagi uut. Ma arvan, et muuseum võiks olla turistimagnet. Isegi ametnikud, bürokraadid, ja linnavalitsus saavad juba aru, et ta seda ei ole. No ei ole. Ma olen sellel teemal mitu korda rääkinud, kuid ma ei ole selles eriti kompetentne. Isegi siis, kui ma volikogu eesotsas olin, tegelesin ma rohkem majandusasjadega, linnamajanduse tariifidega ja selliste asjadega. Kultuuri ja

haridusega tegelesid teised inimesed, need rollid olid ära jaotatud. Ma võin rääkida oma isiklikust suhtumisest. See muuseum ei ole enam nii huvitav, nagu ta kunagi oli.

12:36 Aseesimees Enn Eesmaa
Heimar Lenk.

12:36 Heimar Lenk
Aitäh! Väga täpne informatsioon või iseloomustus oli sul Eesti ja Vene meedia kohta, aitäh selle eest! See oli väga tõene. Aga minu küsimus on möödunud aegade kohta. Meie president ütleb, et nõukogude ajal oli meil väga õnnetu lapsepõlv. Mina olin tol ajal ajakirjanik ja me ei saanud "AK-s" mitte ühtegi nädalat mööda, ilma et me poleks vähemalt kaks korda käinud Virumaal, Narvas kaasa arvatud. See oli üks õitsev kant, Kreenholmi linnakus olid restoranid ja lasteaiad, naiste ja meeste nõuandlad jne. See oli üks väga-väga arenenud piirkond. Kui sa seda tagantjärele vaatad – kuigi sa oled tartlane, aga sa oled seda palju uurinud –, mis sa siis arvad, kas see areng oli toimunud põhiliselt sellepärast, et suhtumine oli teine, või sellepärast, et sellesse piirkonda pandi väga palju raha?

12:37 Mihhail Stalnuhhin
Aitäh! Nüüd me räägime vist teineteisest mööda. Ma ei arva sugugi, et 27 aastat tagasi oli Narvas elada kas ilusam või mugavam kui praegu. Narva on teinud tohutu sammu ettepoole. Ma toon mõne konkreetse näite. Me suutsime säilitada munitsipaalomandis Narva Vee, mis tegeleb vee ja kanalisatsiooniga. Sinna on tulnud 160 miljonit eurot investeeringuid, need tulid aastatel 2005–2015, kümne aastaga. Sellist ümberehitamist, mida nõuab iga tööstuslinn, nagu Narva seda on, poleks me mitte ealeski suutnud teha omal kulul. Iga kord, kui järjekordselt sõimatakse Villu Reiljanit, tuletan ma meelde oma sõnu, mis ma talle ütlesin aastal 2007, kui ta tuli meie veepuhastusjaama avama. See oli minister, kes peaaegu võimatus olukorras – meil olid siis tohutud probleemid – lubas meil veel kaks aastat kasutada Narva lähistel asuvat prügilat. Ta suutis valitsuses läbi viia selle otsuse, et me saaksime teha esimese sammu vee- ja kanalisatsiooniprojekti heaks. See oli tohutult suur samm. Sellisele inimesele peaks Narvas kullast ausamba panema. Ma ei tagane sellest, vaatamata sellele, mis temaga peale seda on juhtunud. Me tegime selle ära. Me tegime teed korda. Need teed, mis kunagi olid sellised, kus tuli sõita 30 kilomeetrit tunnis ja ikka tuli tähelepanelikult vaadata, millised augud sulle ette jäävad. Praegu te võite kihutada üle terve Narva. Ainult sellel aastal sai miljoni eest Tallinna maantee korda tehtud, peaaegu kilomeeter. Poleks kunagi oodanud, et selline asi tuleb. On renoveeritud koolid, lasteaiad, sisehoovid – tohutu hulk objekte.
Ma ikkagi ütleksin, et miljöö ja elutingimused on muutunud palju-palju paremaks. Küsimus on selles, et ükski inimene ei jää rahule sellega, mis tal on, ta tahab kogu aeg rohkem. Sealjuures tahab ta austust, ta tahab, et kui tema austab oma naabreid, et siis ka nemad austaksid teda. Ma räägin täna konkreetselt sellest. Aga seda, et viimaste aastatega on Narva ja terve Ida-Virumaa teinud tohutu sammu ettepoole, ma näen näiteks Kohtla-Järvel. Sest mul on olemas mälu. Kohtla-Järve 20 aastat tagasi ja praegu – need on kaks erinevat linna. Nii et tollal olid veidi teised tingimused. Aga sellega, Heimar, on see lugu, et see kõik oli siis, kui mina olin noor ja sina olid noor. Tahes-tahtmata tundub see aeg palju positiivsem, kui ta võib-olla tegelikult oli. See oli lihtsalt see aeg, kui sa suutsid kõike.

12:41 Aseesimees Enn Eesmaa
Suur aitäh, austatud ettekandja! Teile on veel küsimusi, kuid meie reglement näeb ette, et küsimusteks ja vastusteks on aega pool tundi. Avan läbirääkimised. Kõigepealt Marko Pomerants Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni nimel.

12:41 Marko Pomerants
Tere päevast! Igaks juhuks palun kaheksa minutit.

12:41 Aseesimees Enn Eesmaa
Kaheksa minutit.

12:41 Marko Pomerants

Ma püüan saada kiiremini valmis, aga ma ei luba midagi. Lugupeetud eesistuja! Head saalisolijad! Mul ei ole teile esitada laulu ilusat vulisevat oja, sest ma kuulasin, mida need kolm inimest siin rääkisid ja püüan sellele omalt poolt reageerida, pidades ennast ka, küll läänevirukana, vähemasti siin saalis Ida-Viru eksperdiks või sellele lähedaseks isikuks.
Vastan Toomas Pauri küsimusele Purtse jõe kohta. Tõepoolest on selline olukord, et alamjooksul tuleb lõhe praegu üles kudema, aga ülevalt poolt tuleb jääkreostus peale. On selline omalaadne olukord, et selles Purtse jões tekiks nagu lõheõli. Aga ka selleks on mõeldud Euroopa Liidu vahendeid, nii et ülemjooks saab korda ja siis võib Purtse jões lõhe, silmad kinni, ülesvoolu ujuda. Seal on ka kenad kalapääsud rajatud, mis kõigele sellele kaasa aitavad. Sellega on nüüd klaar.
Nüüd rahvast, rahast ja naabritest, millest rääkis Lembit Kaljuvee. Ma lihtsalt ääremärkusena ütlen, et esimene Ida-Virumaa tegevuskava on loodud minu juhtimisel. Ma olin siis siseminister – mitte regionaalminister, vaid just nimelt siseminister, tegelesin julgeolekupoolega – ja püüdsin ka Ida-Virumaad hoomata ja vaadata, mida selle piirkonna arenguks ära teha saab. Eks, kuidas öelda, see mõtlemisruum ole enam-vähem sama ka aastal 2017. Ega siin mingisuguseid imetabaseid meetmeid välja mõelda ei olegi võimalik, ei siit Tallinnast ega Ida-Virumaa inimestel endal. Aga kui ma püüaksin seda meetmekompleksi kuidagi defineerida, et mis asi see on, kas see on võluvits, mis peatab Ida-Virumaalt või ka Kagu-Eestist (Kagu-Eesti tegevuskavast rääkides) inimeste äravoolu, siis vastus on, et ei peata, küll aga ta aitab seal elavate inimeste keskkonda paremaks teha. Ma kutsuksin seda vitamiiniks. Ikka on sellisel talvisel ajal kasulik oma tervist natukene turgutada ja tugevdada. Ma arvan, et see tegevuskava võiks olla selline vitamiini või värske puuvilja laadne lisa igapäevatoidule.
Kui nüüd mõelda, kas midagi on vahepeal juhtunud või ei ole, ja mõelda meediaruumist ja kõigest sellest, siis eks me sellest meediaruumidebatist alustasime ka tol hetkel. Ma pean küll kiitma siin kohalikku seitungit Põhjarannik, kes hakkas tegema venekeelset Ida-Virumaa vahelehte. Aga sellega tekkis ka üks probleem. Riigiasutused oleksid pidanud aitama seda lehte materjaliga toita, et rääkida sellest, mida riik teeb ühes või teises valdkonnas, et ka venekeelne inimene sellest aru saaks. Aga ega see materjali saamine nii väga lihtsalt ei läinud. Ma arvan, et see on ka üks põhjusi, miks see vaheleht ei saanud pikemas perspektiivis vastu pidada.
Mis puudutab Ida-Virumaa võõristamist või mitte, siis nendesamade mõttetalgute käigus tekkis üks tänaseni elus olev ettevõtmine, see on Narva Energiajooks. Seal on olemas ka konkreetne rahaline tugi Eesti Energialt. Raul Rebane on minu meelest selle ettevõtmise n-ö ideeline isa. Aga tänu sellele ettevõtmisele ongi paljud inimesed avastanud, et Narva on koht, mis on avastamist väärt ja kena. Mihhail Stalnuhhinile reageerides võin ma öelda, et ka mina olen osalenud Narva ööelus ja see on võimalik, täiesti.
Potentsiaali säilitamisest. Tõepoolest, tore oleks, kui potentsiaali saaks kunagi ka realiseerida. Ma arvan, et seda kohapeal elavad ja töötavad inimesed iga päev ka teevad. Võtame sellesama asja, kas Ida-Virumaalt võetakse ainult raha välja või läheb sinna raha tagasi ka. Mihhail Stalnuhhin tõi selle näite juba ära. Narva veevärk on viimasel nädalal saanud meedias tohutult vastukaja. Tänu millele? Käib valimisvõitlus, eks ole, ja kohaliku vee-ettevõtte juht organiseerib ekskursioone Narva veevärki. Ma ei tea, millest ta seal räägib, ja ma arvan, et ta räägibki seda, et valige mind Narva Linnavolikokku, aga see kõik on võimalik tänu sellele, et seal on olemas korralik veevärk, mis on Euroopa Liidu rahaga tehtud, ja mitte ainult Narvas, vaid korralik veevärk on ka teistes Ida-Virumaa suuremates linnades. Tegelikult on seal infrastruktuuri aidatud parandada väga laialdaselt. See puudutab ka julgeolekuhoonete olukorda. Näiteks kas või Ida prefektuuri hoone oli ikka üsna närune, aga nüüd on nii Narvas kui ka Jõhvis väga korralikud julgeolekuhooned olemas ja töökeskkond oluliselt paranenud.
Mis puudutab seda, mida ajaloo jooksul on saanud ära teha ja mida ei ole saanud ära teha, siis üks osa tõest on ju see, et Keskerakond on seal suuremates linnades ikka tükk aega võimul olnud. Ma ei räägi seda kriitikana. Ma räägin seda, et võimalusi seda linnakeskkonda arendada peaks ka teil olema olnud. Suhted riigiga on tänase päevani sellised kahtlased.
Saastetasu ja ressursitasu. Lembit Kaljuveele ütlen täpsustuseks, et kui tookord see tasude alandamise temaatika kõne all oli, siis minu kurjus oli seotud ennekõike saastetasuga. Põhjus oli väga lihtne: ükskõik, kas sa toodad halbades majanduslikes tingimustes või heades, saastanud oled sa ikka, ja selle eest tuleb tasuda. Loomulikult on ressursitasu selline asi, millega riik või valitsus võib käituda nii, nagu ta mõistlikuks peab. Selline see otsus lõpuks ka tuli.
Nüüd Ida-Virumaa poliitikast, mida me siin saalis kas oleme teinud või mille oleme tegemata jätnud. Viimati tegime seda eelmisel või üle-eelmisel nädalal. Kas mäletate? Tegemist oli EKRE peremeeste

eelnõuga. Küsimus oli selles, kes peaks saama kohalikel valimistel valida. Saal oli enamasti üksmeelne selles, et valimisõigus peaks olema nendel inimestel, kellel on selles riigis elamiseks elamisluba, nagu seadus ette näeb. Mul käisid eelmisel nädalal külas Virumaa politseijuhid ja ma andsin sellesama eelnõu neile nagu mõtteharjutuseks, et kui me oleksime selle eelnõu seaduseks teinud, siis mis nende arvates oleks võinud selle tagajärg olla. See olukord oli nende arvates, kuidas öeldagi ... Ilmselge on see, et see eelnõu menetlemine ei saanudki teistmoodi lõppeda, kui niimoodi, nagu me seda siin tegime.
Kas mu kaheksa minutit saabki läbi või? Jeerum!

12:49 Aseesimees Enn Eesmaa
Aeg läheb kiiresti, Poola riik on juba 2000 aastat vana.

12:49 Marko Pomerants
Katsun väga kiirelt lõpetada. Reageerimata jääb Jaak Aabile, aga oluline on öeldud. Mis puudutab Virumaa ühtsust, siis viimane hästi pikk lause tuleb selle kohta. Vähehaaval see ühinemine toimub, endine Aseri vald saab Lääne-Virumaa osaks. Mis puudutab valimisi, siis ma arvan, et tulevikus on tegemist jälle ühe valimisringkonnaga, sellel lihtsal põhjusel, et viiemandaadiline Lääne-Virumaa kaua kesta ei saa. Tulemus on see, et me ei saa sealt ühtegi mandaati, kuna see kõik hajub kuhugi ära. Mina olen valmis riskeerima kogu Virumaa pinnal. Aitäh!

12:50 Aseesimees Enn Eesmaa
Austatud kolleegid! Kuna te ei olnud vastu algatajate ettepanekule, et kõigepealt saaksid sõna fraktsioonide n-ö ametlikud esindajad, siis ma annan sõna Kalvi Kõvale, kes esindab Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni, ja ka pärast seda jätkan ma oma liini. Kaheksa minutit.

12:50 Kalvi Kõva
Austatud Riigikogu aseesimees! Head kolleegid! Kõigepealt tahan tänada keskfraktsiooni selle olulise tähtsusega riikliku küsimuse arutelu algatamise eest. Ida-Virumaa ja tema tulevikuperspektiivid on oluline teema, avamaks seda, mida on tehtud ja mida on kavas teha Ida-Virumaa heaks. Loomulikult, suur tänu kõigile esinejatele sisukate ettekannete eest! Siiralt hea meel oli ja on näha siin endist kolleegi Lembitut, keda ei ole tükk aega olnud võimalust trehvata. Aga, head sõbrad, 33 aastat tagasi kirjutas Hando Runnel Ida-Virumaale sisenemise kohta nii: "Me sõitsime Narva poole ja vasakut kätt jäi Kunda. Nii raske on inimestel veel Eestimaad ära tunda." Loodetavasti tänapäeval enamikku meist sarnased tunded enam ei valda. Mujal Eestis elavad inimesed on avastanud Ida-Virumaa kauni looduse ning huvialaturismi võimalused ja pakkumised, aga eks teadmatust ja eelarvamusi ole jätkuvalt. Ida-Virumaa on ikka kontrastide maa, kus on palju rõõmustavat, aga ka varjukülgi.
Oleme täna siin selleks, et rääkida Ida-Virumaa sotsiaal-majanduslikest probleemidest, mis on suuresti ajaloolise pärandi tagajärg ning millest paljudega on enam kui paarkümmend aastat rinda pistetud. Me oleme siin selleks, et rääkida lahendustest ja ka sellest, mida on vaja piirkonna arenguhüppe jaoks.
Üks murekohti on kahtlemata see, et Ida-Virumaa kipub inimestest tühjaks jooksma. 1. jaanuari seisuga elas maakonnas alla 144 000 inimese, umbes 21 000 inimese võrra vähem kui kümme aastat tagasi. Just nende kümne aastaga on Ida-Virumaa rahvastik drastiliselt vähenenud, seda peamiselt tööealise elanikkonna arvel, kasvamas on vaid üle 65-aastaste inimeste osakaal. Ühelt poolt võib väita, et sellised demograafilised muutused on toimunud ka mujal Eestis ja Ida-Virumaa ei ole erand, siiski paistab Ida-Virumaa võrreldes teiste maakondadega silma piirkonnana, kus rahvaarv kahaneb kõige kiiremini. Paraku iseloomustavad maakonda ka kõrged töötuse ja vaesuse näitajad. Registreeritud töötuse määr on siin kaks korda kõrgem kui teistes maakondades, see on 9–10% juures, samas on hõivenäitajad viimastel aastatel paranenud. Maakondade võrdluses on keskmisest madalamad ka elanike sissetulekud. Suhtelises vaesuses elavate inimeste osakaal on Eesti suurim ja seda eriti just linnades. Muuseas kimbutab piirkonda ka vähene ettevõtlusaktiivsus.
Paljuski on siinsed hädad seotud sellega, et piirkond on muu Eestiga nõrgalt lõimunud. Ka on Ida-Virumaa liialt sõltuv siinsete suurte tööstusettevõtete käekäigust, mis omakorda sõltuvad maailmaturu olukorrast. Elu edenemisele pole kaasa aidanud ka keskvõimu ja kohalike linnajuhtide kohatine vastasseis. Tuleb tunnistada, et kuigi aastate jooksul on võetud vastu mitmeid maakonda puudutavaid arengukavasid ja programme, võinuks riik astuda rohkem reaalseid samme piirkonna probleemide leevendamiseks ja elukeskkonna parandamiseks. Aga, sõbrad, üritatud on! Viimastel aastatel on siin

siiski näha ka suuremat murrangut, Ida-Virumaale mõeldud meetmed ja investeeringud on muutunud süsteemsemaks ja mahukamaks.
Nüüd siis kõigest lähemalt. Riigil on plaanis investeerida aastatel 2017–2021 Ida-Virumaale ligikaudu 200 miljonit eurot. Juba on otsustatud investeerida esmatasandi tervisekeskustesse, tööstusalade ja transpordi infrastruktuuri ning riigigümnaasiumidesse. Hariduse võtmes on kõige tähtsam valitsuse otsus rajada Narva Sisekaitseakadeemia õppe- ja treeningukeskus koos linnaelanikele avatud suure kaheksarealise ujulaga. Esimene investeering on *circa* 13 miljonit ja teine 2 miljonit eurot. Peale selle, eesti keele õppe toetamiseks avab Narvas uksed eesti keele maja. Mitmed ministeeriumid võtavad Ida-Virumaale mõeldud erimeetmeid. Nii reageeris Sotsiaalministeerium kohe hiljutisele suurkoondamisele. Ta pakub töötukassa kaudu alates 2016. aastast piirkonnale Euroopa globaliseerumisfondi vahenditest täiendavat tööturuteenuste ja töökohtade loomise toetust. Seda selleks, et aidata töö kaotanud inimesi tööle ja vähendada suurt regionaalset tööpuudust. Kogu paketi maht on 7,7 miljonit eurot.
Peatungi pikemalt sellel, mida riik on suutnud tööhõive parandamise vallas ära teha. Teatavasti kasvas töötute arv Ida-Virumaal ulatuslike koondamiste tagajärjel, mis toimusid 2015. aasta alguses kolmes suures ettevõttes (Eesti Energias, Viru Keemia Grupis ja Nitroferdis). Selle tagajärjel registreeris end töötuna 1265 inimest. Tänaseks on töötukassa andmetel uuesti tööle asunud 797 inimest. Töökoha loomise toetus kehtestati Ida-Virumaal ajutise tööturu kriisimeetmena 2016. aasta mais. Seni on töökoha loomise toetuse abil asunud 13 ettevõttesse tööle 478 inimest. Toetuse saajad on peamiselt väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted, kuid toetuse saajate hulgas on ka selliseid ettevõtteid, mis on oma tootmise mujalt Eestist või välismaalt just Ida-Virumaale kolinud ja vajavad seetõttu lisatööjõudu. Sobivate ettevõtete leidmiseks on tehtud koostööd kaubandus-tööstuskojaga ning pöördutud otse ettevõtjate poole. Ida-Virumaal on peale vaba tööjõu olemas ka tööstuspargid, mille võimalusi kasutades saaksid ettevõtted oma tegevuse sellesse regiooni tuua. Oluline on pakkuda tööandjatele valmisoleku korral lisatuge. Mitmes valdkonnas makstakse Ida-Virumaal ka kõrgemat töötasu, nii saavad kõrgemat töötasu Politsei- ja Päästeameti töötajad ning täiendavalt toetatakse Narva Eesti Gümnaasiumi ja Sillamäe Eesti Põhikooli õpetajaid. Mitmed ministeeriumid plaanivad aastaks 2022 viia piirkonda kuni 123 uut töökohta. Näiteks viib Kultuuriministeerium lähiaastal Ida-Virumaale Integratsiooni Sihtasutuse, mille tulemusel tekib piirkonda ligikaudu paarkümmend uut töökohta. Samuti toetab Kultuuriministeerium mitmeid lõimumis- ja kultuuritegevusi ning Virumaa pärandkultuuri programmi. Kultuuriministeeriumi eestvedamisel on alanud ettevalmistustööd juba mainitud eesti keele maja avamiseks Narvas ja teada on ka, et samasugune maja tuleb Tallinnasse. Nende majade eesmärk on luua keele omandamiseks vajalik keskkond ning parandada ligipääsu kvaliteetsele ja paindlikule keeleõppele. Seal pakutakse täiskasvanutele tasuta eesti keele õpet ja keele tõhusamaks omandamiseks toetavaid lõimumisprogramme. Narva rajatav Vaba Lava teatrikeskus muudab Narva kultuurielu mitmekesisemaks ning elukeskkonna paeluvamaks. Tsiteerin siinkohal kultuuriminister Indrek Saart, kes on öelnud, et vastuvõetav ei ole olukord, kus Eesti suuruselt kolmandas linnas Narvas puudub saal professionaalse ja tänapäevasel tasemel eesti teatri tegemiseks. Vaba Lava teatrikeskus on hea näide, kuidas koostöös riigi, kohaliku omavalitsuse, era- ja kolmanda sektoriga saab luua uusi võimalusi.
Kokkuvõtteks. Head kolleegid, on näha, et praegune valitsus on võtnud Ida-Virumaa üheks oma südameasjaks ja riik on Ida-Virumaal rohkem kohal. On põhjust loota, et juba käimalükatud projektid ja kavandatud sammud koos sihipärase tegevusega aitavad piirkonnale anda uut arenguhoogu. Ida-Virumaal on tohutu potentsiaal ja ma arvan, et meie siit saalist tõukame sellele kõvasti kaasa. Aitäh!

12:58 Aseesimees Enn Eesmaa

Austatud kolleegid, kuna juhataja ei ole saanud avaldust selle kohta, et meie istungit pikendataks kuni kella kaheni, siis juhatajana annan ma viimaseks ettekandeks sõna opositsiooni esindajale. Krista Aru Eesti Vabaerakonna fraktsioonist, palun!

12:59 Krista Aru

Härra juhataja! Austatud rahvaesindajad! Ma luban, et ma väga kaua teie aega ei kuritarvita. Minu pinginaaber andis mulle väga sooja soovituse, et ma räägiksin pikemalt ja alustaksin oma lapsepõlvest, mis möödus Ida-Virumaal Estonia kaevanduse lähedal, ja minu minekust Tartusse, aga ma siiski sellest loobun.
Ma keskendun pigem Jaan Tõnissoni sõnadele, kes aastal 1926, kui ta aprillis tegi oma suurt ringsõitu

Ida-Virumaal, ütles, et Ida-Virumaa küsimuse hindamisel on meil vaja riigimehelikku takti, riigimehelikku tarkust ja riigimehelikku sündsustunnet. Ma arvan, et need sõnad on väga pädevad ka tänasel päeval. Mul on kahju, et Ida-Virumaa küsimus, mis on väga mitmekesine, mitmepalgeline ja samas ka väga sisukas, võeti meie päevakorda nii kiirustades. "Kiirustades" ütlen ma sellepärast, et tõesti, nagu me kuulsime, alles kaks nädalat tagasi otsustati, et see võetakse olulise tähtsusega riikliku küsimusena täna kõne alla. Me oleksime võinud selleks veel paremini valmistuda. Siis ei oleks pidanud siin mitmel korral lugema ette ainult ametlikku statistikat, vaid oleks saanud vaadata ja analüüsida kõike seda, mis on juba tehtud. Neid analüüse oli siin natuke vähe ja selle arutelu tase ei olnud selline, mida Riigikogu võiks endale lubada.
Kuid pealkirjas on mainitud tulevikuperspektiive. Ma tahan Vabaerakonna fraktsiooni nimel rääkida just nimelt nendest tulevikuperspektiividest nende kolme põhimõtte abil, mida Jaan Tõnisson rõhutas juba 1926. aastal. Riigimehelik sündsustunne nõuaks kõigepealt seda, et keskvalitsus ei võtaks Ida-Virumaalt ära kogu ressursi- ja saastetasu, vaid fikseeriks aastakümneteks kindla protsendi. Siis ei peaks Ida-Virumaa omavalitsused enam iga kord kauplema, paluma ja järjekordseid taotlusi kirjutama, et saada keskkassast tagasi seda raha, mis neilt on ära võetud. Riigimehelik taktitunne nõuaks aga seda, et kõigel sellel heal, millest me täna siin ju ka kuulsime ja mis on juba Ida-Virumaal olemas – inimesed on tolerantsemad, nad on harjunud palju tööd tegema –, lastaks vabalt areneda, et usaldataks kohalikke inimesi. Riigimehelik tarkus eeldaks seda, et keskvalitsus looks head infrastruktuuritingimused, mida vajab Eestis iga piirkond. Ma pean silmas tehnovõrku, teevõrku, raudteevõrku, Ida-Virumaal kindlasti mereäärse ja ka Peipsi-äärse ning väikesadamate väljaehitamist. Seal oleks abi vaja. Sest keskkond on tõesti see, mis loob ka uut ettevõtlust ja tekitab inimestes tahtmise seal elada. Need lihtsad asjad on jäetud tegemata. Selle asemel on kord püütud joosta ühes suunas, siis jälle teises suunas.
Ka praeguselt valitsuselt oleks oodanud kõigepealt seda, et mitte ei rutata koostama uut tegevusprogrammi, vaid kõigepealt analüüsitakse, mis on saavutatud. Põlevkivi Kompetentsikeskus on meil ju olemas. Panustagem siis sinna, ärgem hakakem jälle teises suunas jooksma. Seega, Ida-Virumaa puhul soovin veel kord riigimehelikku tarkust, taktitunnet ja sündsust. Aitäh!

13:04 Aseesimees Enn Eesmaa

Aitäh kõigile, kes sõna võtsid, aitäh esinejatele ja küsimuste esitajatele! Tänase esimese päevakorrapunkti menetlemine on lõpetatud. Paraku ei jõua me menetleda seaduseelnõu 461, kuid, head kolleegid, me menetleme seda järgmisel nädalal. Tänane istung on lõppenud. Kõigile, kes kandideerivad pühapäevastel valimistel, soovin edu, sõltumata nende erakondlikust kuuluvusest! Näeme esmaspäeval.

Istungi lõpp kell 13.05.